

MEANDER #4

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

jaargang 22 | okt.-nov.-dec. 2024

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

4 In memoriam Jo Cosijn
6 Redactie: knelpuntvrijwilliger
7 Vlaamse Ardennendag (VAD) 2025- Vooruitblik
8 De schubvaren en het kruipklokje
9 Opgepast met vogelgriep
11 Een fijne zomerse wandeling
13 Grote kleintjes
14 De terugkeer van de kwartelkoning
16 Bijzondere vogelwaarnemingen
17 Argonne, 50 jaar later
18 Vogelringen, een passie als geen ander
20 Woorden schieten tekort
21 Boktorren
25 Natuurlijke beheersing van ziekten en plagen in een voedselbos
27 Wie voedert wie?
29 Nieuwe natuur, troost of toch belangrijk?
31 Kalender
40 Mediawatcher
44 Oude Sokken in Ename
45 Unieke veenvallei in Deinze
46 De veelzijdige spreeuw
48 Onze directeur op bezoek
Fotoavond dwars door Spanje

Natuurinbreuken? Inspectieregio West (provincie West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen)
natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be • Telefonisch bereikbaar tijdens de kantooruren op **050 247 770**
Problemen of klachten tijdens het weekend: bel de politie!

natuurpunt

Vlaamse Ardennen *plus* VZW
Boskant 56, 9700 Oudenaarde
Ond. Nr. 0656674360
RPR Gent, afdeling Oudenaarde
www.natuurpuntvlaamseardennenplus.be

LIDMAATSCHAP
Je wordt lid door 38 euro te storten op rek. BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Horebeke, Kluisbergen, Kruisem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte en Zwalm.

CONTACTPERSOON
Rik Desmet 0497 87 56 14

WEBSITES
www.natuurpuntvlaamseardennenplus.be
www.facebook.com/np.vaplus
issuu.com/vlaamseardennenplus

AFDELINGEN
- **Kruisem**
  Eddy Van Den Abeele 0474 62 20 52
  ed.vandenabeele@skynet.be
- **Tussen Leie en Schelde**
  Koen Houthoofd 0470 55 02 36
  koen.houthoofd@natuurpunt.be
- **Oudenaarde plus**
  Paul Cardon 0474 39 02 77
  cardon.paul@gmail.com
- **Ronse**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Sint-Lievens-Houtem**
  bonte.christine@skynet.be
- **Vlaamse Ardennen**
  Filip Keirse 055 38 78 83
  filip.keirse@telenet.be
- **Zwalmvallei**
  Jan François 09 361 03 00
  jan@aardbol.be

KERNEN
- **Rondom Burreken**
  Marie-Anne De Geest 0474 56 05 04
  marie-anne.de.geest@hotmail.be
- **Werkgroep Bos t'Ename**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be

WERKGROEPEN
- **Paddenstoelen**
  Eddy Saveyn 0477 03 20 75
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Planten**
  Henk Coudenys
  coudenys.henk@belgacom.net
- **Vogels**
  Dimitri Van de Populiere 0473 52 13 44
  dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- **Zoogdieren**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be

RESERVATEN MET PROJECTNUMMER
Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf €40 en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van NP met vermelding van het projectnummer:
- **Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699**
- **Bois Joly 6625**
  Patrick Alexander 0495 45 37 77
  p.alexander@telenet.be
- **Bos t'Ename-Volkegembos 6121**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be
- **Bovenlopen Zwalm 6142**
  Heidi Demolder 055 42 16 45
  heidi.dm@telenet.be
- **Burreken 6602**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be
- **Faunahuis Burreken F-04031**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be
- **Feelbos-Kalkoven 6185**
  Lucien Vanden Daele 055 38 70 54
- **Grootmeers 6650**
  Tine Dhollander 0495 88 13 40
  tine@gwapo.be
- **Heurnemeersen 6063**
  Gerard Mornie
  gerard.mornie@pandora.be
- **Kordaelbos 6605**
  Lieven Kinds 0486 07 93 30
  lieven.kinds@telenet.be
- **Langemeersen 6076**
  Alexander Van Braeckel
  0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Leiemeersen Astene & Bachte 6109**
  Koen Houthoofd 0470 55 02 36
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Maarkebeekvallei 6670**
  Ludo Bauwens
  ludobauwens@gmail.com
- **Middenloop Zwalm 6160**
  Chris Nuyens
  chris_nuyens@telenet.be
- **Munkbosbeekvallei 6151**
  Laurent Flostroy 0498 67 71 09
  laurent.flostroy@pandora.be
- **Nukerkebos-Bosheide 6641**
  Simon Feys 0486 73 06 19
  simonfeys@yahoo.com
- **Paddenbroek 9401**
  Thijs Lietaer 0473 58 17 14
  thijs.lietaer@telenet.be
- **Parkbos-Uilenbroek 6136**
  Dominiek Decleyre
  dominiek.decleyre@gmail.com
- **Perlinkvallei 6204**
  Vincent Decroock 0498 10 95 39
  vincent.decroock@proximus.be
- **Pyreneeën-Tombele 6667**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Rooigembeekvallei 6669**
  Joris Van Garsse 0498 14 54 03
  joris.van.garsse@telenet.be
- **Vuilbroek 6126**
  Axel Heyerick 0479 29 94 73
  axel.heyerick@gmail.com
- **Wijmier 6141**
  Ludo Bauwens
  ludobauwens@gmail.com
- **Vallei van de Zeverenbeek 6082**
  Rik Desmet 0497 87 56 14
  desmet.rik1@gmail.com

De Boembekemolen is het bezoekerscentrum van Natuurpunt in de Vlaamse Ardennen
Veerle Van Der Kelen
Coördinator bezoekerscentrum
Vlaamse Ardennen - Boembekemolen
Boembeke 18 | 9660 Brakel
0487 32 52 06

MEANDER

is het driemaandelijks regionaal tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*.

Redactie
redactiemeander@
natuurpuntvlaamseardennenplus.be
- Norbert Desmet 0494 65 33 91
- Rik Desmet 0497 87 56 14
- Ellis De Vuyst 0479 433 711

Teksten nagelezen door
André De Kimpe

Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055 38 78 83
filip.keirse@telenet.be

Cover Kwartelkoning, © Vilda, Yves Adams

Lay-out SomethingEllis.be

Oplage 3896 ex.

Druk Drukkerij Graphius, Gent. Papier: Magno Volume 90 gr. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van €13 op rekening BE91 8912 5408 8476 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*.

FSC www.fsc.org
MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C014767

Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

Iets voor Meander?



Dezelfde dag dat bij de meesten van jullie het vorig nummer van Meander in de bus viel, moesten we ook afscheid nemen van onze redacteur Jo. Tot de laatste dag werkte Jo met bewonderingswaardige moed mee aan de afwerking van het laatste nummer, daarbij geholpen door dochter Elisa.

"Iets voor Meander? Mediawatcher?" Het was steevast het bericht dat we kregen als Jo weer iets gelezen had waarvan hij vond dat het interessant genoeg was om een plaats in Meander te krijgen. En het moet gezegd dat hij veel voelsprieten had voor boeiende onderwerpen.

Jo was er van in het begin bij toen in 2003 Meander geboren werd uit een samenvoegen van Natuurbeleving, het ledenblad van het toenmalige Schelde-Leie, en de Milieubundel, het ledenblad van Zwalmvallei. De tijd dat de tijdschriften nog gestencild werden, en de blaadjes in een rondo samengeraapt werden ...

Jo was toen voorzitter van afdeling Zwalmvallei en kwam mee in de redactie. Schrijvers aanporren, overleggen met de drukkerij, samen de lay-out bekijken, eerst met Jo Buysse, later bij Ellis. Gezellige bijeenkomsten die eerst door Covid, en later door zijn ziekte jammer genoeg niet meer konden plaatsvinden. Vanaf dan was het overleggen via mail waarbij Jo zich flink liet gelden. Jo was ook diegene die als laatste met een fijne kam door de teksten ging en met boekhoudkundige precessie de laatste punten en komma's en resterende fouten corrigeerde.

Elders in dit nummer kan je lezen over de vele andere verwezenlijkingen van Jo. Voor Meander laat Jo alvast een leegte achter die moeilijk op te vullen zal zijn.

Meander zal voor altijd een beetje Jo blijven.

De redactie



© Jo Cosijn

In memoriam Jo Cosijn

De zaal in Oudenaarde was veel te klein toen op 9 juli, naast familie en kennissen, ook een groot aantal Natuurpunters verzamelden om afscheid te nemen van Jo Cosijn. Ook een groot aantal collega's van het Agentschap Natuur en Bos (ANB) was aanwezig.

Jo was al geruime tijd ziek, maar toch kwam het nieuws ruw en onverwacht. En ondanks zijn ziekte liet Jo Natuurpunt nooit los. Hij dacht nog mee aan de organisatie op 21 juni van het spaghettifestijn van zijn afdeling en informeerde de dag erop meteen of alles vlot verlopen was. We mochten achteraf nog eens langskomen om samen een Duvel te drinken op de goede afloop; het mocht jammer genoeg niet meer zijn. Ook aan Meander werkte hij tot het allerlaatste moment mee, maar daar vertelt de redactie meer over.

Voorgaande anekdote tekent Jo helemaal. Hij was onder alle omstandigheden een volharder. Bezorgd om het welslagen van alles en het welzijn van elkeen. Hij was de motor van veel initiatieven - zowel binnen als buiten de vereniging. Toen de motor sputterde, groeide het besef van wat Jo allemaal voor de vereniging deed met als enige doel de natuur en het landschap dat hem zo lief was veilig te stellen. Tegelijk bevestigde het ook het belang dat hij hechtte aan het persoonlijk welbevinden van elkeen die hem dierbaar was. Nochtans een ondergeschikt probleem ten opzichte van het lot dat hem beschoren was.

Hoewel zijn interesse oorspronkelijk eerder uitging naar muziek en kunst, toonde Jo zijn interesse in en bezorgdheid om de natuur al langer. Maar stilaan rolde hij in de natuurbeweging en werd hij actief bij de natuurvereniging De Wielewaal, later Natuurpunt.

In 1995 werd hij voorzitter van de afdeling Zwalm. Hij trouwde met Kristien en zij verhuisden naar Etikhove waar hij actief werd in de Maarkebeekvallei. Daar werd hij de stuwende kracht achter de ontwikkeling van het gelijknamige natuurreservaat waarvan het Eeckhoutbos de kern vormt. Dat bos heeft hem sindsdien altijd nauw aan het hart gelegen en het zal voor velen altijd met Jo verbonden blijven. Tijdens de familiewandelingen van Natuurpunt was Jo gelukkig en trots de schoonheid van de voorjaarsbloeiers te kunnen tonen en de bezoekers te begeesteren met wonderlijke verhalen over planten en dieren. Jo pakte nooit uit met

"droge" kennis van de natuur, maar wist de mensen te boeien met anekdotes en leuke weetjes. Planten en dieren, landschappen en geschiedenis werden tot één fijn geheel samengesmeed.

Ontelbare cursussen en een beroepscarrière richting natuur - eerst bij het Educatief Bosbouwcentrum Groenendaal en later bij het Agentschap voor Natuur en Bos - versterkten zowel zijn overtuiging als zijn kennis omtrent de natuur die al snel een centrale plaats innam in zijn leven.



© Jo Cosijn

Hij wist er ook anderen voor te enthousiasmeren. Rond hem groeide een levendige en gedreven groep vrijwilligers die zich smeten voor natuurbehoud en landschapsherstel. Door talloze tussenkomsten wist hij de achteruitgang van de Maarkebeekvallei te voorkomen, of op zijn minst te beperken. Een aanhoudende strijd die getuigt van zijn volharding en onbaatzuchtige inzet.

Velen herinneren Jo ook als een netwerker. Dat was niet uit eigenbelang – verre van – maar vanuit de gedachte dat samenwerking versterkend werkt. We herinneren hem binnen die context ook als een verzoener; iemand die mensen bij elkaar bracht en ook bij elkaar kon houden, vooral doordat hij tolerant was en zichzelf kon wegcijferen. Dat vereist een sterk karakter. Dat maakt dat hij ook in allerlei raden en besturen een vooraanstaande rol speelde, soms als voorzitter, soms als bestuurslid. Het feit dat hij veruit het langst zetelende bestuurslid van het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen was, zegt genoeg over zijn onvermoeibare inzet en standvastigheid. Daarnaast was hij een gewaardeerd redacteur van Meander en altijd was hij manusje-van-alles.

We hopen dat een stukje van Johan in elk van ons mag voortleven en tot uiting komt in het respect voor de zaak waarin hij zo hard geloofde en waarvoor hij tot op het einde streed. Het laatste stukje natuurgrond dat hij nog kort voor zijn overlijden heeft aangekocht mag voortaan zijn naam dragen-zodat we steeds aan hem denken wanneer we er voorbijkomen. We hebben een compagnon de route, een zielsverwant, een gelijkgestemde verloren; een vriend waarmee we nog vele onbekende wegen wilden bewandelen. Familie en vrienden missen hem en zij zijn ongetwijfeld niet de enige ...

Dirk Criel (voorzitter Vlaamse Ardennen *plus* en bestuurslid afdeling Vlaamse Ardennen)
Michel Vandervennet (bestuurslid afdeling Vlaamse Ardennen en Werkgroep Maarkebeekvallei)



Redactie: knelpuntvrijwilliger

De voor jullie vertrouwde 'gewoon kant-en-klaar op het bord' Meander is plots niet meer zo evident! Het veel te vroeg en plots heengaan van Jo Cosijn is daar een belangrijke reden voor, maar er is meer. We hebben al die jaren als doel gehad goede artikels te brengen, samen met een overzicht van de werking. Daarbij was het een opdracht om de onschatbaar belangrijke kalender steeds op tijd aan te leveren en dat in een, naar we poogden, mooi uitgevoerd tijdschrift. Veel auteurs lieten ons meelezen via hun inzicht in het kleurboek van de natuur, heel veel dank daarvoor.

We kregen weinig 'kwade brieven aan de redactie', veel inspiratie in de omgekeerde zin was er echter ook niet altijd niet, maar we dachten/hoopten dat het goed was zo. Wordt Meander gelezen was een weerkerende vraag voor ons. Is voor velen de kalender het belangrijkst? Verkiest men het, meegaand in de huidige trend, liever luchtiger? Met meer witruimte en meer foto's.

De tijden veranderen snel, Jo is weg, ouderdomsdeken Norbert wordt moe, Ellis krijgt het beroepshalve te druk. Gelukkig kunnen we steeds rekenen op de stiptheid van Filip voor de waardevolle kalender.

Dan weten jullie ook wat volgt: er is hulp nodig. Graag hadden we wat meer input uit de verschillende afdelingen en kernen: een belangrijke aankoop, een bijzondere ontdekking, een opvallende verwezenlijking, wijzigende standpunten ...

Meer activiteitenverslagen vergt nieuwe mensen en vooral tijd om hen aan te spreken en op tijd te schrijven, ieder nummer is een race tegen de tijd. Moeten we afslanken zoals de komende regeringen, of blijven plaatselijke auteurs met authentieke natuurinfo belangrijk? Of is alles 'toch te vinden op internet'. De vraag is open en kan via het bestuur of de redactie zijn weg vinden. Is er paniek? Nooit natuurlijk bij Natuurpunt, maar het tijdschrift is één (en steeds meer enige?) band tussen de leden. De oude gezellige winteravonden en de grote opkomst op activiteiten liggen immers wat achter de rug en deze tijden zijn o zo druk ...

Dus als jullie Meander belangrijk vinden, kom uit je schelp, niet traag als de spreekwoordelijk slak, maar snel. Voorwaarden zijn er weinig bij de sollicitatie: van weinig tot veel digitale kennis, rondstruinen binnen de Natuurpuntwereld en die willen delen van uit het oogpunt beleven, kennis, activiteitenreporter of gewoon voor de goede zaak, superbelangrijk ... Zoals jullie allen weten.

De redactie





© Vincent Decroock

Vlaamse Ardennendag (VAD) 2025
Een vooruitblik

Elk jaar gaat de VAD op een andere locatie door. In 2025 zal de VAD doorgaan in Louise-Marie op 27 april. Je merkt het, niet midden april zoals traditioneel de gewoonte is, maar op de laatste zondag van april. De VAD wordt terug een spetterend natuurfeest met wandelingen kriskras door de Vlaamse Ardennen, animatie, muziek, korte keten markt, workshops, een lezing en uiteraard een stevige hap en een goed glas!

De VAD zal gebruikmaken van feestzaal La Salette en het mooie groene plein voor de ingang van de kerk. Louise-Marie is een buitenbeentje in de Vlaamse Ardennen. Het gehucht en de parochie werden gesticht in 1850, amper 175 jaar geleden. Het ligt grotendeels op het grondgebied van Etikhove, een deelgemeente van Maarkedal, en deels op het grondgebied van Ronse. De plaats werd genoemd naar Louise Marie van Orléans, de eerste koningin der Belgen.

Louise-Marie ligt in de nabijheid van de Muziekberg, een getuigenheuvel met een hoogte van148 meter en is bedekt door het Muziekbos. Het is daar, aan de Geuzentoren dat Pol De Mont in 1888 in aanwezigheid van Omer Wattez uitriep "Maar dat zijn hier de Vlaamse Ardennen!" De naam zou onze streek niet meer verlaten. Aanpalend vind je het Sint-Pietersbos.

Binnen de Europese natuurdoelstellingen wordt op termijn 350 hectare extra bos gecreëerd in de Vlaamse Ardennen. Er komt 100 hectare bij het Muziekbos en het Sint-Pietersbos. Laat dat het thema zijn waarop we ons focussen tijdens deze Vlaamse Ardennendag!

Vincent Decroock

De schubvaren en het kruipklokje

Op 16 juni 2024 inventariseerden we het IFBL-kwartierhok E3 32 41 te Zegelsem, Kerkhof Sint-Ursmaruskerk en omgeving. Het onuitputtelijke plantengeheugen van Karel De Waele had me erop attent gemaakt dat zich daar ergens op een muurtje, in het centrum van het dorp de enige standplaats in onze regio bevond van de schubvaren (*Ceterach officinarum*).

Wat doe je dan als gemotiveerde plantenwerkgroep? Een uur lang bekeken we elk stukje oude kerkmuur en kerkhofmuur, staken we onze neus in elke groef tussen twee stenen. Elk muurvarentje werd onder de loep genomen in de hoop dat het niet om een muurvaren, maar om een schubvaren zou gaan. Maar helaas, de zeldzame schubvaren leek verdwenen.

Karel werd hiervan op de hoogte gebracht, waarna opnieuw een luikje in zijn historisch geheugen open ging en hij wist te vertellen dat het om een kapelmuurtje ging.

Zondag 23 juni 2024, tijdens de terugtocht van onze volgende excursie (in het Hasseltbos te Ophasselt) maakte ik een klein ommetje via de oude dorpskom van Zegelsem. Die kapelmuur zat me niet lekker, hadden we die eigenlijk wel goed bekeken? Nee dus. De kapel in kwestie lag net buiten de door ons uitgekamde vierkante kilometer. Toen ik het bouwseltje eenmaal gevonden had, hoefde ik de auto niet eens te verlaten om met mijn neus op de heuglijke feiten gedrukt te worden: in de verticale hoek van een kapelmuurtje en zijn steunbeer groeide (en groeit nog steeds) de ene schubvaren boven de andere. Waar de verering van Maria al niet goed voor is.

De volgende keer dat ik daar passeerde, ging ik de standplaats nog eens bekijken. Ik telde meer dan



Kruipklokje © Wolverlei Martin Stevens

twintig schubvarens, maar wat me opviel was dat enkele ervan totaal overgroeid waren door prachtig bloeiende kruipklokjes. Het kruipklokje (*Campanula poscharskyana*) is een tuinplantje dat het zeer goed doet op beschaduwde, vochtige oude muurtjes. Op de kaaimuren van de oude Antwerpse haven staat het er vol van en ook in de Gentse binnenstad is dit intussen een vaak geziene gast. Tot nu toe beschouwde ik het kruipklokje louter als een leuke aanvulling van onze stadsflora met zijn prachtige lichtblauwe bloemen en zijn neiging om kale muurtjes te koloniseren. Maar wat ik nu zag, baarde me toch zorgen.

Op de kapelmuur is het kruipklokje bezig met een neerwaartse opmars, waarbij het van boven naar beneden de ene spleet na de andere tussen de oude bakstenen bezet. Hierbij groeit het over de zeldzame schubvarens heen. Momenteel is dit enkel het geval op de bovenste halve meter van hun groeiplaats, maar hoelang zal het duren eer ze allemaal overgroeid worden door het kruipende klokje? We kunnen dit de komende jaren maar beter in de gaten houden. Het kan zijn dat de schubvarens niet al te veel last hebben van hun nieuwe standplaatsgenoten: van de kruipklokjes blijft er immers niet veel over in de winter, terwijl de schubvarens wintergroen zijn. Maar het kan ook zijn dat ze de een na de ander verdwijnen.

Niet alle nieuwkomers zijn invasieve soorten. Er zijn er veel bij die zich op plekken vestigen waar ze geen inheemse soorten wegconcurreren. In dit geval lijkt me het kruipklokje enkel invasief te zijn op die zeldzame oude muurtjes waar zeldzame varens groeien.

Henk Coudenys,
PWGVA+

Opgepast met vogelgriep

Ver van mijn huis, hoor ik jullie al zeggen … maar opgepast, allerlei kwalen 'vliegen' rond. De Levende Natuur, een Nederlands tijdschrift, bracht een volledig nummer uit (nr. 2, 2024) over vogelziekten en na lezing lijkt heel wat ook dicht bij ons voor te komen, veroorzaakt door virussen – sommige 'hoog pathogeen' – of andere ziektemakers.

De kranten berichten wel af en toe over de grote sterfte door vogelgriep van kolonies grote sterns en meeuwen, maar in de zijlijn van dat nieuws zijn ook grote kolonies van andere zeevogels zwaar gedecimeerd en waren er grote uitbraken onder kraanvogels. Na twee desastreuze broedseizoenen slinkt de voorraad nieuwe starters en 'is de rek er uit'. Alleen nog drie- of vierjarige vogels kunnen dan overnemen. Sommige populaties zullen jaren nodig hebben om er weer bovenop te komen. Ook een aantal van onze slechtvalken en wellicht een onbekend aantal andere roofvogels en mogelijks zoogdieren stierven door het eten van met zeer besmettelijke H5N1-virus besmette vogels. De ophokplicht van pluimvee is daar dan een gevolg van, maar in de vrije natuur raast de ziekte dan wel grootschalig verder. Verontrustend is ook dat men vermoedt dat veel vogels omkomen zonder dat we dat opmerken. Toen vroeger op de wintervoederplaatsen in het Kluisbos soms erg weinig wintervogels waren (iets wat ook soms vogelringers opvalt) was een stelling van een oude boswachter dat er misschien 'een plaag in de vogels zit'.

Botulisme is ook een dooddoener, meestal in warme zomers en bij watervogels en is vaak een gevolg van een slechte waterkwaliteit. De oorzaak is een giftige stof die afgescheiden wordt door een bacterie. Het gif komt ook bij andere vogels door het eten van aas en vergiftigde larven bij ontbinding van de dode vogels: opruimen dus en zo snel als mogelijk!



Bron: Nature 05-09-2024

Best gekend in huis-, tuin- en keukenliteratuur is de merel en zijn *usutu*-virus, dat ook andere soorten treft, van gaaien tot mezen. Het virus wordt overgedragen door muggen Symptomen zijn onder andere 'bol' zitten, niet meer drinken, naar adem happen, spierzwakte (bijv. niet meer opvliegen of alleen nog maar laag blijven en meteen weer gaan zitten), scheefstaande kop, en evenwichtsstoornissen.

Ook het plots ontbreken van de soort in een vertrouwde omgeving en vermindering in aantal kan verdacht zijn (denk dus merels, slachtoffer bij uitstek blijkbaar). Het valt hierbij ook op hoe ongemerkt dat gaat, zelden vindt men stervende vogels en als dat al zo is dan past het om te wijzen op de onvoorzichtigheid hoe men daar soms mee omgaat: een kind met doosje met een zieke vogel belt aan de deur van 'de vogelman' van de straat. Geen voorzorgen gekend? Zie verder op einde van dit artikel.

Tegenwoordig slaat men ook alarm rond tuinvogels als vink en groenling en dat is ook wel dicht bij huis. Het betreft hier een besmetting met *Trichomonas gallinae*, een eencellige parasiet. Bij duivenliefhebbers is 'het geel' in de keel een gevreesde ziekte. De vaakst waargenomen en meest zichtbare symptomen bij wilde vogels zijn problemen bij het slikken, overmatige aanmaak van speeksel, diarree, zichtbare kaasachtige zwellingen in de mondholte, kortademigheid. Ernstig getroffen dieren sterven aan de besmetting door deze parasiet vermits zij niet langer voedsel kunnen inslikken.

Groenlingen blijken erg gevoelig te zijn via voedertafels en drinkbakken aan deze *trichomoniasis* waarvan een stam in Engeland voor plotse sterfte onder vinken en groenlingen zorgde. Na een uitbraak in 2006 daalde het aantal broedparen groenling de volgende jaren met 66% (1). Zelfs in die mate dat de soort momenteel daar op de rode lijst van bedreigde vogels is komen te staan. Bij ons is

het nog gissen, maar vinken en groenlingen in tuinen 'registreert' men best, zijn ze er nog of zijn ze juist opvallend afwezig. De tuin van de minder actieve, maar waakzame (en voederende) vogelkijker kan ook erg belangrijk zijn! In Nederland was het eerste 'groenling'-geval in 2009 en tussen 2009 en 2017 werden al 95 positieve gevallen opgetekend onder 101 onderzochte groenlingen. En rond 2016 begonnen ook daar de broedvogelaantallen te zakken en worden er steeds meer zieke vogels gemeld. Roofvogels raken makkelijk besmet wanneer ze een besmette prooi vangen en verorberen, maar ook aaseters lopen risico, want de parasiet kan tot 48 uur overleven in een karkas. Het komt dus veel voor bij roofvogels in de winterperiode omdat ze dan gemakkelijker zieke duiven eten.

Besluit en goede raad.

Eerste zaak: wees voor jezelf steeds op je hoede bij zieke of stervende vogels of zoogdieren, altijd!, en vermijd overdracht: verwijder steeds zieke vogels uit de natuur, doe dit met handschoenen en in een af te sluiten plasticzak. Niet in de vuilbak ermee en als het niet anders kan bij afzonderlijke gevallen: diep begraven. Bij grotere aantallen verwittigt men ANB (zie link op het einde van het artikel) of de gemeentelijke diensten en/of eigenaars van het terrein. Internet biedt hulp en praktische richtlijnen: intikken van de zoektermen vogelgriep, botulisme (zomerse sterfte van watervogels) of *trichomoniasis*. Voor deze laatste ziekte is het echt belangrijk, met het najaar in zicht, dat uw voeder- en drinkplaatsen proper blijven en regelmatig gereinigd en ontsmet worden (denk aan de 'gulzige' groenlingen ...) Het zou te ver leiden



Groenling © Rik Desmet

om daar in dit artikel over door te gaan, maar fundamenteel bestaat er wel degelijk discussie over de vraag of voederen al dan niet moet en nuttig is. Voer voor een ander artikel.

Verwijder onmiddellijk zieke – of dode – vogels. Goed geïsoleerd in bijvoorbeeld een plastiek box kunnen ze, na op voorhand verwittigen, naar een vogelopvangcentrum (VOC). De doos reinigen en grondig ontsmetten achteraf! Ook wat voorzorgen voor nestkasten, braakballen, ringwerk ...

Het najaar komt er aan dan zwakken sommige ziektes wat af, maar bezint voor je begint bv met een aangeschoten eend of fazant in de pan te leggen, je weet toch maar nooit ...

Norbert Desmet

1: http://dx.doi.org/10.1098/rstb.2017.0091

VOC Merelbeke
09 230 46 46
https://www.vocmerelbeke.be/

VOC SOS Wilde Dieren
0468 28 23 68
https://www.sos-wildedieren.be/

richtlijnen ANB bij het vinden van dode dieren:
https://www.natuurenbos.be/dossiers/vogelgriep-vlaanderen-info-en-richtlijnen

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
T. 0497 43 01 79

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055 31 44 77, Fax: 055 30 03 45
bestel@beatrijs.be

Een fijne zomerse wandeling van Sint-Goriks naar Boembeke en terug

Eind juli, een mooie regenvrije vrijdagnamiddag. Ik sta te wachten aan de kerk van Sint-Goriks-Oudenhove op de groep van An. An is ingegaan op het gidsenaanbod van het bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen. Ze ontving vrienden uit het Brabantse en Antwerpse en ze wou samen met een natuurgids op stap door ons boeiende landschap.

Aangezien een aantal van de vrienden aardrijkskunde of geologie gestudeerd hadden was de keuze van het vertrekpunt snel gekozen: aan het geologenkerkje van Sint-Goriks! We hadden afgesproken aan het bankje in Balegemse steen en ijzerzandsteen. Onmiddellijk zaten we volop in de gidsbeurt. De muren en stenen van het kerkje werden druk besproken. Spontaan kwamen de vragen over de stenen in de buitenmuur en de romaanse maskers in de kerkmuur gooiden hoge ogen.

We verlieten het kerkhof, passeerden langs de krassteen en zochten onze weg naar de Meulenkouter. Hiervoor maakten we gebruik van de 'Kaart van de onroerende goederen in Sint-Goriks-Oudenhove, in eigendom van de Nieuwenbosabdij in Gent, opgemaakt door Philips de Dyn. 1624'. De kaart is exact 400 jaar oud, opgemaakt door een landmeter met prima situering van de wegen uit die tijd. Met deze kaart kan je het gezegde 'zo oud als de straat' letterlijk beleven! We kozen resoluut voor de verbindingsweg naar Rozebeke die zich ter hoogte van het Kraaienest afsplitst naar de Boembekemolen.

Voor ons ontvouwde zich een kouterlandschap met zicht op de Traveinsbeekvallei. Erosie werd een gespreksthema en ter hoogte van de Kortendries hadden we



De 'Muelen te Boenbeke', een eenvoudig gebouwtje zonder verdieping onder zadeldak met rechts van de deur het molengedeelte en links het woongedeelte.

een mooi vergezicht op de getuigenheuvels in het zuiden en de torens van Gent in het noorden. Vanaf dit punt kan je een mooie diagonaal trekken, oplopend naar het zuiden toe en dalend naar het noorden. Aan café de Zavelput dagzoomt de zavel met tussenin talloze ijzerzandstenen in allerlei mooie vormen. Leuk om op zo'n punt met geologen in gesprek te gaan!

Een beetje verder verlaten we het oorspronkelijk traject en slaan rechts het loswegje in, richting Wolvenhoek. Het open landschap en de kouters verdwijnen, de bruine grond maakt plaats voor een groene omgeving. De fontein vertelt het verhaal van het grondwater dat opborrelt boven een kleilaag en verklaart waarom in deze afgelegen hoek van de gemeente een woonkern ontstond. Een bétje verder, linksaf, via een wandelpaadje van Natuurpunt bezoeken we de eerste percelen van Middenloop Zwalm. Een rijk gezoem streelt onze oren, massa's insecten doen zich tegoed aan de zomerbloeiers. Met veel fierheid kon ik aan de wandelaars meer dan vijf hectare nieuw natuurgebied tonen. Net aangekocht in één mooi blok! Een fantastisch mooie uitbreiding van Middenloop Zwalm!

We wandelden verder tussen dit schitterend stukje natuur en kwamen uiteindelijk via de oude voetweg naar Rozebeke terecht op het Mijnwerkerspad.

Wat later kwam de topgevel van de Boembekemolen in zicht met de muurschilderingen van de drie kwikstaarten: de witte kwikstaart, de grote gele kwikstaart en de gele kwikstaart, in de volkstaal: het paardenwachterke, de meulenwachter en het koewachterke. Alle wandelaars waren toe aan een goed glas. We konden ons allen samen aan een bank zetten, niet ver van de totempaal met de gaai en de eikelmuis.

Intussen ben ik even met een aantal wandelaars naar de eerste verdieping gegaan. We konden er twee kleine tentoonstellingen bezoeken. De '9 hommels' en de '14 mooiste inheemse rupsen'. Alles heel kunstig uitgewerkt tijdens een crea-project met kinderen. Een van de wandelaars, een Diestenaar, wist me te vertellen dat voor hem de



De nieuw aangekochte percelen van Middenloop Zwalm voor een totaal van 5,7 ha. De percelen vormen een mooi gesloten blok en liggen tussen percelen die al langer in beheer zijn van Middenloop Zwalm.
https://www.geopunt.be/shared/e46ef250-be5b-4086-947d-331f524d8c65

molen overkwam als een warme plek, een fijne ontmoeting tussen natuur, erfgoed en kunst. Beter had ik het zelf nooit kunnen zeggen. De man uit Diest kon het ook niet laten om een herinnering mee te nemen. In het winkeltje kocht hij twee mooie tassen. "Eén voor mij en één voor mijn vrouw" voegde hij er aan toe.

Rond vijf uur zette de wandelgroep zich weer in beweging, richting Sint-Gaugericuskerk van Sint-Goriks. Gezellig kletsend legden we de terugweg af. Bij het eindpunt aangekomen, wou ik de groep bedanken, maar An was mij voor. In naam van de groep bedankte ze mij voor de gidsbeurt en de mooie toffe namiddag.

Vincent Decroock

Wens je ook een wandeling te boeken voor jouw familie, vriendenkring, afdeling, cultuur- sport- of jeugdvereniging? Dat kan. Onder het motto 'Een gids is leuker dan bordjes onderweg' kan je de natuur van de Vlaamse Ardennen ontdekken met een natuurgids! Het bezoekerscentrum beschikt over een ruime gidsenpool en een ruim aanbod. De seizoenen en de thema's van de gids maken van elke wandeling iets unieks.
Je vindt het overzicht van het vaste aanbod evenals de voorwaarden op de website van het bezoekerscentrum https://www.natuurpunt.be/bezoekerscentra/bezoekerscentrum-vlaamse-ardennen-boembekemolen.
Aarzel niet om contact op te nemen, de gidsen staan voor jou klaar!

Grote kleintjes

Het was ergens aan het einde van april toen ik tussen het lange gras van een van de vele verwilderde hoekjes van mijn tuin een klaversoort zag post vatten. Dertig centimeter hoog waren ze reeds en spontaan dacht ik dat er een nieuwe populatie moerasrolklaver was opgedoken, met dank aan de overvloedige regen en het tijdelijke moeras waarin de tuin was veranderd. Enkele weken later kwamen ze in bloei en toen pas keek ik wat nauwkeuriger, want wat ik zag, was niet wat ik had verwacht: het was kleine klaver en geen rolklaver. Intussen waren de plantjes tot bijna veertig centimeter uitgegroeid, in hun poging om het lange gras bij te houden.

Kleine klaver kan een uitgesproken metamorfose ondergaan. Als het niet gemaaid wordt en het er door concurrentiedruk toe gedwongen wordt, kan het meerdere decimeters hoog worden, zoals in het natte voorjaar in mijn tuin het geval was. Het andere uiterste toont ons dwergplantjes die nauwelijks twee centimeter meten. Dat is het geval in systematisch kort gemaaide gazons. Kleine klaver houdt dan ook graag de doden gezelschap door op onze kerkhoven de grasstroken tussen de graven met gele spikkels te versieren.

Voor de botanicus kan het echter lastig worden, want ook hopklaver kan dergelijke dwergplantjes produceren, terwijl het tot een halve meter hoog groeit als het door niets of niemand gehinderd wordt. Bij grote planten zijn de verschillen tussen beide klavers duidelijk te zien: hopklaver heeft stekelpuntjes aan de top van zijn deelblaadjes, is meestal iets feller geel qua bloemkleur en heeft behaarde, vierkante stengels, terwijl kleine klaver kale, ronde stengeltjes heeft en deelblaadjes zonder eindpuntje. Maar zonder sterke loep is dit alles bij dwergexemplaren moeilijk zichtbaar.

Klein streepzaad is nog zo'n ambigue dwerg. Deze composiet, met zijn paardenbloemachtige bloemen, kan enerzijds behoorlijk stevige planten produceren van meer dan een halve meter hoog en anderzijds dwergplantjes die nauwelijks enkele centimeters halen. Dat laatste is uiteraard opnieuw het geval in kort gemaaide gazonnetjes.

Mijn eerste kennismaking met klein kaasjeskruid gebeurde toen ik elf was. Een van de buren maaide de berm naast zijn huis wekelijks mee met het grasveld rond zijn huis, wat vijftig jaar geleden nog lang geen gewoonte was. Daar zag ik voor het eerst zilverschoon, een plantje



Kleine klaver © Gilbert De Ghesquière

dat sowieso niet al te groot wordt en zich dus makkelijk aanpast aan een kort gazonnetje. En daarnaast dus ook klein kaasjeskruid. Weer ging het om dwergexemplaren die qua vorm en grootte sterk afweken van hoe deze plant normaal gezien groeit: niet liggend en bijna kruipend, maar wijd vertakt en meerdere decimeters hoog.

Een andere wilde plant die uitgesproken 'gazonfähig' is en zich schijnbaar moeiteloos tot bonsaiformaat laat reduceren onder druk van de grasmaaier, is brunel. Zijn paarse 'bijenkorfjes' verschijnen dan in dwergvorm, 1 à 2 cm groot, terwijl deze bloemtrosjes vlot dubbel zo lang kunnen zijn bij vrij groeiende exemplaren.

De meeste andere gazonplantjes groeien in dit biotoop omdat ze van nature maar een geringe hoogte bereiken en dus vlot onder het niveau van de draaiende messen van de grasmachine blijven: paardenbloem, madeliefje, tijmereprijs en veldereprijs zijn hier algemeen voorkomende voorbeelden van. Veel zeldzamer is draadklaver die op nogal wat militaire en andere kerkhoven in de kuststreek voorkomt en een enkele keer op een kerkhof in onze regio. Ook dit dwergje kan gemakkelijk verward worden met kleine klaver, maar zijn bloemhoofdjes bevatten maar een beperkt aantal bloempjes, die op korte steeltjes staan en eerder naar oranje neigen dan naar geel. De deelblaadjes van deze klaver zijn van het langwerpige type en lijken op miniatuurversies van de deelblaadjes van onze honingklavers. En daarmee is dit verhaaltje rond.

Henk Coudenys

De terugkeer van de kwartelkoning (*Crex crex*) in de Scheldemeersen

Na een afwezigheid van meer dan 15 jaar is op 6 mei 2024 opnieuw een kwartelkoning (*Crex crex*) waargenomen in de Langemeersen in Petegem. Tijdens een observatie van bruine kiekendieven in het gebied merkten Lieven en Lotte onverwacht in de verte het karakteristieke roepgeluid van een kwartelkoning op. Na enkele minuten twijfel over de identificatie, bevestigde het aanhoudende "crex crex"-geluid de aanwezigheid van de soort.

Enkele dagen later ontdekten leden van de werkgroep Langemeersen een tweede zangpost. Deze vondst trok snel de aandacht, en in de daaropvolgende weken bezochten vogelaars uit heel Vlaanderen het gebied veelvuldig. Beide kwartelkoningen lieten zich bijna dagelijks horen en hielden hun territoria vast gedurende enkele weken. In deze periode werd een derde zangpost waargenomen in het zuidelijke deel van het gebied. Het bleef echter onduidelijk of dit een derde individu betrof, of één van de eerder waargenomen kwartelkoningen die zich had verplaatst. Op deze zangpost werd de kwartelkoning slechts enkele dagen gehoord.

Deze situatie bood een uitstekende gelegenheid voor verder onderzoek in het kader van het Soortenbeschermingsplan voor de kwartelkoning (*Crex crex*) in Vlaanderen, gecoördineerd door het Agentschap Natuur en Bos (ANB) en uitgevoerd door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO). Medewerkers Kjell en Geert van het INBO vingen één van de kwartelkoningen op 27/05 en voorzagen hem van een zender.

Half juni ontdekten Tijs en Björn een nieuwe zangpost, ditmaal dichter bij de Schelde. De daaropvolgende dagen werd ook hier het territorium bevestigd. Kjell en Hilbran van het INBO ondernamen op 20 juni een tweede poging om een vogel te vangen en van een zender te voorzien, maar dit mislukte. Wel bevestigden Geert en conservator Alexander diezelfde avond een derde zangpost. Bovendien bleek de eerder gezenderde vogel zich over de Coupure naar de omgeving van de Schelde te hebben verplaatst. Aan de zenderdata te zien gebeurde dit pas voor de eerste keer de avond voordien en leek er wel wat interactie geweest te zijn tussen de gezenderde en die derde vogel.De drie territoria bevonden zich nu allemaal in Langemeersen Noord, tussen de Schelde en de Rietgracht.



Professionele vogelringer Kjell Jansens en onderzoeker Hilbran Verstraete van het INBO met het 2e gezenderde Kwartelkoning.

Op 25 juni slaagden Kjell en Hilban er alsnog in om ook de tweede kwartelkoning te zenderen, maar de derde vogel kon opnieuw niet worden gevangen.

Naast het onderzoek via zendering werd ook aandacht besteed aan het maaibeheer van de hooilanden in de buurt van de territoria. Om verstoring van de kwartelkoningen te voorkomen, werd met een vijftiental lokale boeren afgesproken om het maaien uit te stellen tot na 15 augustus. Hiervoor kregen de boeren een financiële vergoeding uit het fonds nestbescherming van het ANB. Deze maatregelen illustreren de succesvolle samenwerking tussen natuurbeheer en landbouw.

Uiteindelijk werd het steeds stiller en na verloop van tijd bleven nog twee zangposten over. Eén van de gezenderde vogels was op 13 juli al richting Noord-Frankrijk vertrokken, terwijl de laatste kwartelkoning, ondanks het maaien van zijn volledige territorium, pas op

22 augustus vertrok. Vanaf eind augustus zat hij een 14-tal dagen in de Demervallei bij Rillaar om op 11 september richting Duitsland te vliegen.

De bevindingen van dit jaar bieden waardevolle inzichten in het gedrag en de habitatvoorkeuren van de kwartelkoning in de vochtige hooilanden van de Langemeersen. Het INBO doet verder onderzoek in het gebied. Op basis van de zenderdata wordt gericht onderzoek verricht naar habitatvoorkeuren zoals vochtgehalte, vegetatiesamenstelling en vegetatiedensiteit. Deze informatie zal een basisvormen voor toekomstige maatregelen voor beheer en inrichting van het leefgebied voor kwartelkoning. Ze onderstrepen tevens het belang van voortdurende inspanningen voor het behoud van natte graslanden, o.a.voor deze kwetsbare doelsoort. Een actieve samenwerking tussen natuurorganisaties en de landbouwsector is daarbij cruciaal om duurzame resultaten te bereiken. Deze gezamenlijke inspanningen kunnen helpen om het leefgebied van kwartelkoning te beschermen en te herstellen, waardoor de overlevingskansen van de soort op lange termijn worden vergroot en we mogen dromen van een populatie in het VA+ gebied.

Lotte en Lieven Van De Weghe, Alexander Van Braeckel



Eerste gezenderde kwartelkoning door het INBO

n.v.d.r.:

1. In het tijdschrift van het Waalse Natagora wordt ook aandacht besteed aan de uitzonderlijke aanwezigheid van 6-7 roepende kwartelkoningen in de buurt van Rochefort. Later werden er, onder andere met drones, minstens 15 individuen gezien, met daarbij ook jongen. Het was het eerste bewijs van voortplanting in Wallonië sinds de jaren 90

2. Alle soortbeschermingsplannen zijn terug te vinden op de site van het Agentschap voor Natuur en Bos en kunnen er gedownload worden, dikwijls met bijkomende documenten: https://natuurenbos.vlaanderen.be/dieren-en-planten/soortenbescherming/lijst-van-alle-sbps



Modest & Kamiel

agro-ecologische bioboerderij in Mater met weidevarkens, veldbloemen en Glamping

zelfpluk van zomerse bloemen
boeketten op bestelling
zomerbar van 21 juni tem 21 september

2-wekelijks vers varkensvlees
charcuterie en andere hoeveproducten

overnachten op de Glamping in de eetbare tuin

workshops - teambuildings - feesten

www.modestenkamiel.be

Bijzondere vogelwaarnemingen

ZOMER 2024

In de zomer komen de voor- en najaarstrek elkaar tegemoet. In juni krijgen we nog wat laatste stuiptrekkingen van het voorjaar, terwijl begin juli al enkele soorten aan de terugtrek beginnen. Naar het einde van augustus barst de najaarstrek dan weer los. Met andere woorden, *never a dull moment* bij de vogelkijkers.

De enige zomertalingen van de zomer werden in juni in Eine (DDG) gezien. Daar werd ook nog een koppel steltkluten (DVDP) en zwarte ruiter (DDG) ontdekt. Herinner je nog de natte maïsakker in Ouwegem waar in het voorjaar zowat de hele ANWB-vogelgids aan steltlopers neerstreek? Wel, in juni was het nog niet voorbij. Na een zilverplevier (BDE), werd er als kers op de taart nog een gestreepte strandloper ontdekt (BDE). Dat is nog maar de tweede waarneming ooit voor VA+. Stevig! In de omgeving van het Brakelbos werd in juni regelmatig een roepende hop gezien. Hij leek een territorium te gaan innemen, maar vond wellicht nooit een partner en verdween.

In de babyhoek kunnen we met plezier vermelden dat de visdieven in Nederename 2 jongen voortbrachten. Naast de kolonie in Eine, heeft de kokmeeuw nu ook voor het eerst gebroed in de Heurnemeersen. De bruine kiekendief broedde op minstens 5 locaties. De bonte vliegenvangers in de Hospicebossen hebben ondertussen ook jongen. Woudapen bezetten een territorium aan de Donk. En, in de Langemeersen zaten maar liefst 3 kwartelkoningen (LVDW) te zingen (zie elders in Meander).



Grote lijster © Rik Desmet

Ongezien in 50 jaar! Een gezenderd exemplaar bleef tot eind augustus aanwezig! Ook kwartel kende een topjaar. Zwarte specht had een territorium in de Hospicebossen. De zomerwaarnemingen van grote lijster zijn helaas op één hand te tellen en de ringmus zit stilaan ook in hetzelfde straatje. Geelgors werd nog op 11 plekken in het zuiden van VA+ gezien. Grauwe vliegenvanger hield stand in vergelijking met vorig jaar, maar we zien toch een dalende trend op lange termijn. Voor de gekraagde roodstaart was het eveneens een flauw broedseizoen bij ons. De roodborsttapuit deed het dan weer erg goed met meerdere geslaagde broedsels.

In juli werd een zwarte ibis gezien in de Heurnemeersen (KDW), nog maar de derde waarneming voor VA+. Graszanger, een soort in opmars, maar nog niet echt een jaarlijkse gast in onze regio, werd gezien in Eine (DDG). Een koppel geoorde fuut verscheen met een jong op de Soeverein in Deinze (BDE). De Europese kanarie zong nog in Grotenberge, waar hij al sinds het voorjaar zat. Over Boekel vlogen 2 appelvinken (HVE). Drie regenwulpen vlogen over Wannegem (DDG).

Er werden ook enkele zwartkopmeeuwen gezien en de Pontische meeuwen zijn ook terug uit hun broedgebieden. Klaar om hier weer te overwinteren? Leuk om te melden is dat de gekende vogels terug zijn. Pontje P4K0, een Pool, die hier al sinds 2020 komt overwinteren. Een ook de Pont met de mankepoot vond zijn weg terug naar de sluis in Oudenaarde (NGE).

Vanaf juli komt er ook beweging in het reiger/ooievaar/lepelaarcompartiment. Kleine zilverreiger werd gezien in 17 km-hokken, met een maximum van 7 ex. Koereiger werd op 5 locaties gezien met een maximum van 9 ex aan Bos t'Ename. Purperreiger werd 3 maal gezien. Lepelaar werd op 13 locaties gezien, met een maximum van 6 ex. Zwarte ooievaar kwam maar liefst 11 maal in de boeken, opvallend. Aan Noorderwal in Deinze verschenen 3 kwakken.

In augustus gaat de hartslag nog wat meer omhoog. De najaarstrek schakelt een tandje bij, zeker naar het einde van de maand toe. De trektelmicrobe begint bij menig eigenaar van een verrekijker weer te kriebelen. Klaar voor een stukje trektellen? De telposten aan de Tissenhovemolen (Mater), Rooigem (Mullem), Franskouter (Boekel) en Zulte werden al af en toe eens bemand. En die inspanningen leverden toch al enkele leuke en vooral

stevige waarnemingen op. Een overzicht. Morinelplevier werd drie maal (twee maal LVDL, één maal DDG/BDE) opgepikt. Net als enkele goudplevieren. Regenwulp vloog over Meilegem (HVE). In de laatste week werden minstens 11 (!) visarenden opgepikt. Wespendief begon ook door te schuiven. Havik werd 3 maal opgemerkt. Een mogelijke steppekiekendief werd gezien over Mater (LVDL). Een rode wouw vloog over Boekel (HVE). Een zwarte wouw over Nazareth (GMI). Roodpootvalken werden gezien in Etikhove (DVQ) en Boekel (HVE). Duinpiepers kwamen door over Michelbeke, Nazareth, Boekel en Rozebeke. Afsluiten doen we met ortolaan: 1 over Eke (KPE) en 2 maal over Mullem (DDG). Eveneens in deze maand werd ook nog een mooie groep van 10 bijeneters (JVE) gezien over Dikkelvenne. In de Heurnemeersen werd een waterrietzanger geringd. In de Kaaimeersen zat een Temmincks strandloper (HVE). Aan de centrale in Ruien zat een geoorde fuut (TNA). Paap en tapuit werden ook gezien naar het einde van de maand toe.



Visarend © Rik Desmet

Bedankt aan alle waarnemers voor het doorgeven van de waarnemingen. We denken ook met verdriet in het hart aan diegenen die we jammer genoeg verloren deze zomer.

Dimitri Van de Populiere

Argonne, 50 jaar later

Na een voorbereidend kamp in 1972, trokken de Wielewaaljongeren Schelde-Leie, aangevuld met een belangrijke delegatie uit het Waasland, vervolgens drie opeenvolgende jaren naar de Argonne. In juli was het 50 jaar geleden dat op het tweede kamp Paul De Zaeytijd overleed in de vijver van Cheminel. Op zaterdag 20 juli verzamelden de familie en de – ondertussen niet meer zo jonge – kampdeelnemers rond het verweerde eiken kruis dat destijds op de plaats van het ongeval opgericht werd. Norbert sprak als toenmalig leider en Noël sprak uit naam van de familie, best emotioneel moeilijke, maar ook louterende momenten … Omdat de tand des tijds ondertussen de inscriptie vervaagd had, werd op het kruis een nieuw bordje geplaatst, een sereen en aanrijpend moment waarbij Bart De Cock van Kadril op de doedelzak speelde, gevolgd door een indrukwekkende stilte op één van de mooiere plekjes van de Argonne. Het is trouwens tijdens de Argonne kampen dat Kadril geboren werd. Eén van de deelnemers verwoordde het achteraf als volgt: "Het ongeluk van Paul was een lang meegedragen en nooit helemaal verwerkt trauma. Het was goed om daar met anderen over te kunnen spreken. Ik ben heel erg blij dat ik er bij kon zijn." Omdat ook het kruis geen eeuwig leven beschoren is, zal later naast het kruis nog een boom geplant worden om de herinnering levendig te houden.

Het was opmerkelijk hoe mensen die elkaar 50 jaar niet gezien hadden gewoon de draad weer oppikten alsof het gisteren was en zorgden voor een gemoedelijke – maar tegelijk ook melancholische – sfeer, de geest van de Wielewaaljongeren was dat weekend terug met ons …

Zondagvoormiddag volgde nog een wandeling aan de vijver van Belval waar Natuurpunt mede-eigenaar is, een teken dat de Argonne veel Vlamingen nog steeds nauw aan het hart ligt.

Op 30 augustus werd de akte getekend waarbij de Conservatoire Lorraine eigenaar wordt van de vijver van Cheminel, zo wordt de herinnering aan Paul opgenomen in een natuurreservaat.

En wie denkt dat de administratie in Vlaanderen ingewikkeld is, moet eens proberen zaken te doen met een Franse notaris …

Norbert Desmet
Rik Desmet

Vogelringen, een passie als geen ander

Een jaarlijkse traditie op de vogelkalender is de ringsessie in Kluisbergen en zoals gewoonlijk was deze activiteit op 25 augustus 2024 snel volzet. Er waren weer enkele gezinnen met kinderen, want een ringsessie is de gelegenheid bij uitstek om vogels van heel dichtbij te kunnen bekijken en fotograferen.

Thijs en collega-ringer Bram kregen dit jaar assistentie van stagiair-vogelringer Eleen. Het drietal was al in de vroege ochtend in de weer om de netten klaar te zetten en de door vogelgeluiden aangetrokken wilde vogels zo snel mogelijk uit de netten te halen. De vangsten werden zorgvuldig bijgehouden en in bijzijn van de deelnemers kregen alle vogels een pootring. Daarna werd aan de hand van sluitende kenmerken de soort, geslacht en leeftijd bepaald. Vervolgens werd de vleugellengte gemeten en werden de vogels gewogen. Pas daarna kregen de vogels de vrijheid terug om de tocht naar het verre zuiden verder te zetten. Ondertussen gaf Thijs veel info en weetjes over zijn ringwerk en de geringde vogels, over de vogeltrek, de rui enz.

Er werden die ochtend 10 soorten gevangen: fitis, zwartkop, grasmus, tuinfluiter, rietzanger, kleine karekiet, pimpel- en koolmees, tjiftjaf en zowaar een grote bonte specht die het gemunt had op de vingers van Thijs.



Thijs en Eleen © Jan van den berge

Wetenschappelijk nut

Al de verzamelde gegevens worden onmiddellijk genoteerd en later ingevoerd in een databank van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN). Maar er worden ook vogels gevangen die al een ring hebben. Dat noemen we terugvangsten. Die terugvangsten worden ook in een databank ingebracht en deze gegevens worden internationaal uitgewisseld want een aantal terugvangsten zijn 'buitenlanders', uit de omringende landen. Sedert de start van het wetenschappelijk ringwerk in 1927 werden 770.000 terugvangsten genoteerd. Op basis van al deze data van de vogelringers worden door het KBIN studies uitgevoerd over de vogeltrek, populatieschommelingen, kwetsbare soorten en epidemieën onder in het wild levende vogels ... Het vogelringwerk is dus van onschatbare waarde.

Terugvangsten van kleine karekiet (data van Thijs Lietaer)

Thijs zocht enkele terugvangsten op van de kleine karekiet. Al deze vogels werden door hem geringd in Kluisbergen. Eentje werd geringd in juni 2013 en werd in 2014 en 2015 opnieuw gevangen op dezelfde locatie. Nog een vaste klant in Kluisbergen

werd geringd in 2013 en er teruggevangen in 2014 en 2017. Ze zijn echter niet allemaal zo honkvast. Een andere karekiet die in 2016 geringd werd, werd in 2017-2018 maar liefst vier keer terug gevangen in Kallo. Da's al iets verder, maar sommige gaan het nog verder zoeken. Een vogel geringd in 2012 werd het jaar erop in Oostvaardersdijk in Nederland terug gevangen, en in 2014 en 2015 nog twee keer in Almere. Vergeet niet dat kleine karekieten lange-afstandstrekkers zijn. De West-Europese populaties overwinteren meestal ten zuiden van de Sahara, ergens in West-Afrika (5.000km). Een kleine minderheid blijft rond het Middellandse Zeegebied hangen. Een kleine karekiet, zoals de tweede in het rijtje hierboven, heeft dus al vier keer die afstand heen en terug afgelegd. Niet slecht voor een vogeltje van zo'n 12 gram!



© Lucia Decuyper

Hoe word je ringer?

België kent een lange traditie van vogelringen. Het wetenschappelijk ringwerk werd in 1927 opgestart. Er worden de laatste decennia jaarlijks gemiddeld 600.000 wilde vogels geringd. Wilde vogels vangen en ringen mag niet zomaar. Kandidaten dienen eerst een stage van minstens twee jaar te doen bij gecertificeerde ringers. Tijdens deze stage wordt het manipuleren, uit de netten te halen, enz. aangeleerd, maar ook het determineren van soort, leeftijd en geslacht. Na dit veldwerk van twee jaar volgt een theoretisch examen. Indien geslaagd krijgt de stagiair een wettelijke vergunning voor het ringen van nestjongen. Dan volgt opnieuw een stage van twee jaar, waarna een tweede theoretisch examen moet worden afgelegd. Slaagt de kandidaat, dan krijgt hij een vergunning voor het vangen en ringen van vogels voor wetenschappelijke doeleinden. Een lange weg, maar een garantie voor een boeiende hobby!

Ook geïnteresseerd? Meer info vind je op deze pagina van het KBIN: https://odnature.naturalsciences.be/bebirds/nl/become-a-ringer. Je kunt natuurlijk ook altijd bij Thijs Lietaer terecht, thijs.lietaer@telenet.be.

Lucia Decuyper

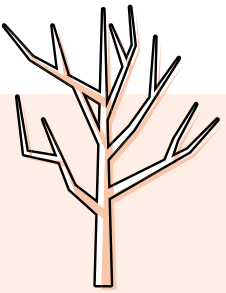

We delen in de rouw van

Kristien Papegnies en familie bij het overlijden van echtgenoot Jo Cosijn (°27-06-1958, †2 juli 2024).

Frank Van de Walle en familie bij het overlijden van echtgenote Sabine Loontjes (°14-05-1968, †19 juli 2024).

Rita Tanghe en familie bij het overlijden van echtgenoot Eric Devos (°14-0-1957, †23 juli 2024).

de familie van Theo Lint (°1958, †15-07-2024).

Woorden schieten tekort

Op dinsdag 23 juli werd ik op de hoogte gebracht van het plotse overlijden van Eric Devos.

Het is onwezenlijk, ik kan het nog steeds niet vatten. We hadden het laatst nog over het aantal jongen van de bruine kiekendief aan de Pereboomplassen. Ik kan mij nog levendig het telefoontje van begin juli herinneren over de uitgevlogen jongen van de bruine kiekendief van dit jaar. Je bleef uren kijken om te weten waar het koppel zat, je wist het aantal jongen van kievit zitten in uw *local patch*, de omgeving van de Leie. Eric deed bijna dagelijks een toer met de fiets langs de nieuwe Leie zoals hij zei, de Neerhoek, Pereboomplassen, de Leie en de aangrenzende meanders om uiteindelijk aan de Callemoeie te stoppen.

We kwamen elkaar regelmatig tegen langs de Leie en aan de Callemoeie met steevast de openingszin "Heb je al iets gezien?". We praatten over de vogels, over de laatste uitgekomen vogelboeken die je ofwel reeds had besteld of toch wel snel zou kopen.

Eric won dit jaar op de nieuwjaarsreceptie nog de tweede prijs van onze award voor de vondst van zijn drieteenmeeuw aan de Callemoeie in augustus 2023.

Met tranen in de ogen, een krop in de keel kan ik alleen zeggen "het was een eer om u te mogen kennen."

Gegroet, we zien elkaar ooit terug als bruine kiekendief in het hiernamaals.

Björn Deduytsche

n.v.d.r. Binnen afdeling Tussen Leie en Schelde was Eric ook actief als vrijwilliger. Niet alleen hielp hij bij de uitbouw van de kijkhut in de Zeverenbeekvallei, maar ook bij de aanleg van een stuw om het waterpeil te verhogen voor de grutto in de Leiemeersen was zijn hulp onontbeerlijk (foto).



© Rik Desmet



Muskusboktor

Boktorren

Als ze in het nieuws komen, dan is dat vrijwel zeker op een negatieve manier. Want de media blijkt hen vooral maar te kennen van één soort, de huisboktor (*Hylotrupes bajulus*), en dan nog als larve, waarbij die schade toebrengt aan (oude en dure) meubels en/of dakgebinten. Googel 'boktor' en je krijgt eerst een hele waslijst aan sites met het motto 'boktor bestrijden'.

Als je weet dat de larven 5 tot 10 jaar oud kunnen worden dan is de mogelijke schade bevattelijk. Restrictie: enkel geldig voor naaldhout, en tegenwoordig is hout in de bouw geïmpregneerd. Zelf heb ik deze huisboktor, een 10 tot 25 mm lange kever, maar op één plek gezien, in de natuur op een dode boomstam.

Spijtig genoeg worden natuurlijk alle boktorren op één hoop (hout) gegooid. Als er dan een onschadelijke boktor, zoals de gewone smalboktor (*Stictoleptura rubra*) samen met hout voor het haardvuur binnen in huis geraakt, dan moet dat beest (larve of imago) natuurlijk zo snel mogelijk dood.

Aantasting van hout gebeurt natuurlijk ook dikwijls door de gewone houtwormkever (*Anobium punctatum*), bij ons ook gekend als het doodskloppertje, die met zijn 3-4 mm tot de familie van de klopkevers behoort.

Een enkele keer betreft het de schade van een boktorlarve door vraat aan levend hout (bomen). Hierbij moeten we zeker de opmars van de Aziatische boktorren vermelden. Op internet vind je nieuws uit 2015: https://www.natuurpunt.be/nieuws/nieuwe-aziatische-boktor-rukt-op-in-ons-land.

In 2019 werden aan de Brusselse westrand 4 nieuwe boktorsoorten ontdekt.



Gewone smalboktor (vrouw)

De eitjes worden onder de schors afgezet, en de larven kunnen zich dan een weg vreten.

Boktorren zijn dus xylofaag, ze zijn herbivoor door te leven van (al dan niet dood) hout. Hierbij is de gewone distelboktor (*Agapanthia villosoviridescens*) wel een uitzondering, deze soort voedt zich als larve met het verhoutte of vezelige deel van de distel. En de ingekeepte smalboktor (*pseudovadonia livida*) houdt het zelfs op schimmels.



Gewone distelboktor

De volwassen kevers (imago's) voeden zich met plantensappen, nectar en/of stuifmeel. Boktorren vind je dan ook in lente en zomer vaak terug op schermbloemen.

Boktorren, oftewel *Cerambycidae,* vormen een familie van de orde van de kevers met wereldwijd een 35.000 gekende soorten (recentste cijfer Wikipedia). In België gaat het om een goeie 100-tal soorten.

Zoals stilaan traditie in onze insectenfauna wordt er bijna jaarlijks ook wel ergens een nieuwe soort voor België ontdekt.

Ze zijn herkenbaar aan het lange, slanke lichaam en hun (zeer) lange antennes (in het Engels: *longhorn beetles*). Zoals al vermeld bij een eerder artikel over wantsen zijn kevers, en dus ook boktorren, hiervan te onderscheiden door de vorm van hun dekschilden (voorvleugels, ook wel elytra genoemd), waaronder verborgen de volledige achtervleugels (wantsen zijn halfvleugeligen). En natuurlijk kennen boktorren een volledige gedaanteverwisseling, met larven met grote kaken en weinig zichtbare pootjes, en daarna een popstadium.



Huisboktor



Kleine wespenboktor

De voornaamste subfamilies zijn de *Lepturinae*, waartoe de smalboktorren behoren, de *Cerambycinae*, met onder meer de befaamde huisboktor en de kleine wespenboktor (*Clytus arietis*), en de *Lamiinae*, waartoe o.a. de distelboktorren behoren.

De eerste bokken die we zien in het voorjaar zijn de groene kruidenboktor (*Phytoecia Cylindrica*), die eerder donkergrijs van kleur is, en de kleine wespenbok (*Clytus arietis*) met zijn opvallende mimicry kleuren. Nabootsing van een ander insect is ook de mierenboktor (*Anaglyptus mysticus*) redelijk goed gelukt.

In de zomer is de geringelde smalbok (*Rutpela maculata*) zeker van de partij. Deze is dan makkelijk te verwarren met de gevlekte smalboktor (*Leptura quadrifasciata*), die echter geen 'geringelde' antennes heeft.

Bij de smalbokken met bruine dekschilden, die bij de (grotere) vrouwtjes eerder roodachtig zijn, vinden we in dezelfde periode de ingekeepte smalboktor (*Pseudovadonia livida*), de



Groene kruidenboktor



Mierenboktor



Kleine nevelvlekboktor



Geringelde smalboktor



Zwarttip-smalboktor



Gevlekte smalboktor



Getailleerde boktor

zwarttip-smalboktor (*Paracorymbia fulva*), de tweekleurige smalboktor (*Stenurella melanura*) en de gewone smalboktor (*Stictoleptura rubra*). Mijn voorkeur gaat uit naar de fraai getooide getailleerde boktor (*Stenopterus rufus*). Bij deze soorten zijn de vrouwtjes groter en meer roodachtig dan de mannetjes.

Met wat geluk tref je een bijzonder exemplaar aan. Vorig jaar had ik het geluk een muskusboktor (*Aromia moschata*) te kunnen fotograferen, een imposante, metaalgroen glinsterende kever. En dit jaar kon ik de zeer zeldzame *Leptura aurulenta* fotografisch vastleggen.

Een morfologisch buitenbeentje vormen de dubbeloogboktorren.

Alvorens af te ronden wil ik nog even terugkomen op de voorbije insectenzomer. Iedereen zal het wel gemerkt hebben: met uitzondering van enkele families zijn zowat alle insectenorden en -families er sterk op achteruitgegaan. Ik ga hier niet in detail op ingaan, maar vergelijk in waarnemingen.be de observaties van een aantal soorten maar eens met de voorbije jaren. De vrees die ik vorig jaar

uitte in mijn artikel 'Insectenapocalyps?' blijkt grotendeels al bewaarheid.

Vooral insecten die van (bepaalde) waardplanten afhankelijk zijn worden gedecimeerd.

Andere verzuipen in hun hol in de bodem. Degene die (als larve) van afval kunnen leven (vliegenfamilies zoals bijvliegen) houden stand. Waarschijnlijk kunnen we van onze vertrouwde soorten enkel een verdere eliminatie verwachten. En dan worden natuurherstelprogramma's ter discussie gesteld...

Volgende keer: insecten die wat buiten de boot vallen, dus niet behoren tot de gekende grote orden en families. Maar daarom niet minder interessant.

Johan Raes (tekst & fotografie)



Eiken wespenboktor

n.v.d.r.: vind je ook een boktor en wil je die op naam brengen, dan kan dat onder andere met de site:
https://determineren.nederlandsesoorten.nl/linnaeus_ng/app/views/matrixkey/index.php?epi=24
door het ingeven van een aantal kenmerken gidst de site je naar een soort.







Natuurlijke beheersing van ziekten en plagen in een voedselbos

deel 2

De kracht van biodiversiteit

Hoe meer divers het ecosysteem, hoe robuuster het geheel en hoe complexer de relaties tussen de samenstellende elementen. Sommige evenwichten zitten zo ingewikkeld in elkaar dat ze nog niet voldoende gedocumenteerd zijn om te weten hoe ze praktisch kunnen ingevuld worden op het terrein. Het voorbeeld van de wezel en de woelmuizen is vrij eenvoudig, maar sommige relaties zijn een aaneenschakeling van elementen die vaak nog niet in kaart zijn gebracht. De beste oplossing voor natuurlijke plaagcontrole is om zoveel mogelijk diversiteit op het terrein te ontwikkelen (Deguine *et al.*, 2023). Dat kan gerealiseerd worden door zo veel mogelijk variatie en ecologische niches te creëren bij de inrichting van het perceel, hierbij rekening houdend met de eigenheid van het terrein en het omliggende landschap:

- Vochtgradiënten in de grond met een langzame overgang van droog naar nat
- Langzame helling van de oeverzone naar diep onderwater zodat veel verschillende vochtminnende soorten hun plek vinden
- In de zomer droogvallende poelen die door de afwezigheid van vissen (die amfibieënеitjes eten) ideaal zijn voor de voortplanting van padden en kikkers
- Compostrijke zones met een barrière waar bladval die meegevoerd werd door de wind accumuleert
- Zonnige, halfschaduw en diepe schaduw plekken
- Beschut, in de open vlakte, uit de wind, in de wind, uit de regen, in de regen
- Zones met bessen van allerlei grootte om vogels te voeden, gesnoeide doornachtige hagen als nestplaats voor vogels, niet-gesnoeide heggen die mogen bloeien en vruchten dragen als voedselbron
- Verschillende bloeiende struiksoorten om allerlei dieren te voeden
- Niet-gemaaide, 3 maal per jaar en 1 maal per jaar gemaaide zones, begraasd en niet-begraasd
- Koolstofrijke bladval planten (eik, beuk, kastanje), neutrale bladval planten (haagbeuk, linde), stikstofrijke bladval (zwarte els, populier)
- Stikstoffixerende planten (zwarte els, duindoorn, erwtenstruik, olijfwilg, klaver, enz.)
- Een plantenmix die de hele bloesemboog overbrugt
- Rustige zones zonder menselijke betreding
- Hoge bomen, dicht struikgewas, takkenwallen, staand en liggend dood hout

Een divers microbioom

Het microbioom in de bodem, het geheel van bacteriën, schimmels en andere micro-organismen zoals nematoden of protozoa, speelt een belangrijke rol in een reeks plant- en bodemfuncties (Deguine *et al.*, 2023). Zij kunnen in de bodem een aantal processen vervullen die van belang zijn voor de bodemvruchtbaarheid via het beschikbaar maken van nutriënten uit organisch materiaal. Denk daarbij aan het beschikbaar maken van weinig mobiele elementen zoals fosfor, het opnemen en daardoor recupereren van grote hoeveelheden stikstof (door de lage C/N verhouding van bacteriën en schimmels) of de omzetting door nitrificerende bacteriën van ammonium naar nitriet en vervolgens naar nitraat, dat makkelijker opneembaar is voor de plant. Deze micro-organismen en de stoffen die ze uitscheiden zijn ook in staat sporenelementen los te maken. Die sporenelementen zijn noodzakelijk voor tal van functies in de plantcellen (antioxidantwerking, ademhaling-zuurstofbinding, eiwit opvouwen enz.) en op die manier draagt het microbieel leven bij aan een vitale plant. Bepaalde schimmels (mycorrhizae) groeien tot in of rond de wortelcellen van planten en kunnen zodoende in ruil voor suikerrijke afscheidingen van de plant nutriënten en water aanleveren door het vergroten van de opnameoppervlakte van het wortelstelsel. Onderzoek wijst uit dat tot 95% van alle plantensoorten connecties maakt met schimmelnetwerken (Moore *et al.*, 2020). Sommige bacteriën leven in de plant en kunnen bepaalde genen aan of uit zetten. Die geactiveerde genen kunnen dan aanleiding geven tot vorming van stoffen die de plant bv. weerbaarder maken tegen droogte of bepaalde ziekten. De onderliggende mechanismen dienen nog verder onderzocht te worden, maar ook hier kan algemeen gesteld worden dat hoe groter de diversiteit is van het microbioom, hoe gezonder de plant en hoe weerbaarder zij is tegen ziekten.



Biodiverse aanplant: rolklaver en kattestaarten aan de vijver.

Dit microbieel leven kan het best ondersteund worden door een hoge diversiteit aan planten bij elkaar te zetten. Elke plant komt immers met haar min of meer eigen mix van micro-organismen. Deze micro-organismen worden niet alleen getolereerd door de plant maar zijn vaak essentieel voor de gezondheid van die plant. Dit heeft ook een praktisch nut bij aanplantingen: bij het introduceren van nieuwe soorten is het voordelig om de bodem te 'innoculeren' met het bodemleven uit de wortelzone van vitale, gezonde soortgenoten (L. Köhl *et al.*, 2016). Hoe meer verschillende soorten planten hoe meer divers het microbioom in de bodem. Dit geldt zowel voor de combinatie van bomen, struiken en bodembedekkers als voor een combinatie van verschillende plantsoorten, met verschillende worteldieptes, verschillende bladtypes (naald-, groenblijvende, en bladverliezende bomen, mossen, ...), enzovoort. Tenslotte is het van belang om ook de dichtheid van deze diverse planten hoog te houden. Het is namelijk door de suikerrijke afscheidingen van de plantenwortels dat dit microbioom zich kan voorzien van energie. Zonder planten geen fotosynthese en geen suikerrijke exudaten. In de praktijk stellen we vast dat in de biologische landbouw de soortendiversiteit en soortendensiteit 30 tot 50% hoger ligt dan in de conventionele landbouw. De bodems van biologische landbouwers bevatten 40% meer mycorrhizae. Deze bodems bevatten ook 120 tot 320% meer microbiële en regenwormactiviteit met als gevolg dat er een stijging is met 10 – 60% van de nutriëntenopname en een reductie van 97% van het pesticidengebruik.

Juiste standplaats

De directe omgeving van een plant heeft een grote invloed op de gezondheid en de weerbaarheid van de plant. Een zonminnende plant die in de schaduw staat, zal zich door een gebrek aan energie onvoldoende kunnen verweren tegen mogelijke belagers. Planten die op een standplaats geplant worden die geschikt is voor hen, zullen veel vitaler zijn dan planten die op een niet geschikte standplaats staan en zullen hierdoor ook veel minder last hebben van ziektes (vb. fruitbomen op te natte grond krijgen sneller bacteriekanker en andere ziektes).

Het grondwaterniveau in de winter is een belangrijke maatstaf voor standplaatsgeschiktheid. De meest geschikte bodem voor hoogstamfruitbomen is een goed ontwaterde zandleem- of leembodem. Hoogstamfruitbomen houden niet van natte voeten. De grondwaterstand mag in de winter niet hoger zijn dan 80 cm onder het maaiveld. Andere planten zoals watermunt of meidoorn kunnen echter wel een hogere waterstand verdragen.

Om te weten of een bepaalde boomsoort standplaatsgeschikt is, moet voldoende informatie verzameld worden over de standplaats. Vooral bodemeigenschappen zoals bodemvruchtbaarheid en vochtgehalte zijn daarbij belangrijk. Naast de bodem is het klimaat een bepalende factor. Als de eigenschappen van de standplaats gekend zijn, kan op basis van gegevens uit de vakliteratuur worden onderzocht welke bomen er het best zouden passen. Om bosbeheerders bij te staan bij de boomsoortenkeuze heeft het INBO de BOBO-databank (Bodemgeschiktheid Bomen) opgesteld, die de geschiktheid van een 35-tal boomsoorten voor alle bodemtypes in Vlaanderen weergeeft. Voor fruitbomen en struiken is het belangrijk zich goed te documenteren over de beste standplaats. De ene soort staat graag in volle zon en droog (zoals perzik en abrikoos), de andere soort staat graag in halfschaduw (zoals ribes).

De meeste fruitbomen en struiken zijn mid-successie planten wat wil zeggen dat ze graag in een goed ontwikkelde bodem staan met een goed gevoed bodemleven maar toch niet geheel in de schaduw. In natuurlijke omstandigheden wordt de bodem opgebouwd door jarenlange bladval van pionierssoorten (wilg, zwarte els, berk, brem, etc.). De variatie in wortelmicroben door de diversiteit van het bos zorgt voor een rijk microbieel leven onder de grond. Bij de aanleg van een voedselbos vertrekkende van een oude maisakker of weiland kan het dus nuttig zijn dit bodemleven te stimuleren door aanbreng van compost en/of mulch. Deze mulch kan bestaan uit gevallen bladeren, maaisel zoals hooi en stro of houtsnippers. Wie hierin investeert kan het successie-effect kunstmatig nabootsen en versnellen en zodoende de standplaats verbeteren voor fruitsoorten.

Wordt vervolgd ...

Piet Moerman



Wie voedert wie?

© Jo Cosijn

Voor het schrijven van de bijdrage over vogelziektes botsten we op een aantal artikels die belangrijke kanttekeningen plaatsen bij het nut van bijvoederen van vogels. In vermeld artikel (p.9) wordt al gewezen op het gevaar van het verspreiden van ziektes en van het belang van hygiëne op de voederplank. Voederresten kunnen ook ongewenste gasten aantrekken, zoals de tegenwoordig alomtegenwoordige bruine ratten Een fotoval 's nachts in de buurt van je voedertafel kan verhelderend werken ...

Het voederen van vogels in de tuin was vroeger beperkt tot de winter maar tegenwoordig wordt er soms zelfs het jaar rond bijgevoederd, daar waar dat vroeger afgeraden werd. Eén auteur merkte trouwens fijntjes op dat deze trend er pas kwam nadat commerciële firma's die al dat voeder produceren, begonnen samen te werken met natuurorganisaties (8). In het zog van het voederen ontstonden initiatieven als "Het grote vogeltelweekend, de grootste en gezelligste tuinvogeltelling in Vlaanderen" waarbij je het aantal vogels in je tuin telt. Is de tel inspanning per tuin misschien nog vergelijkbaar, de hoeveelheid verstrekt extra voedsel per tuin is dat niet. Er zijn mensen die iedere winter zowat een fortuin uitgeven aan vogeleten, iets wat overigens niet iedereen zich kan veroorloven.

Heel het voedergedoe is ondertussen Big Business geworden waarvan de natuurorganisaties maar al graag een zonnebloempitje meepikken. Van gedroogde meelwormen, *'Hi-extreme'* zadenmix, gewone zonnebloemen – hoe kleiner de verpakking, hoe groter de winst – tot gesofistikeerde voedertorens, je vindt er hele catalogussen vol van, meestal ongevraagd meegestuurd met je natuurtijdschrift. Bovendien bieden, naast de gespecialiseerde zaken, vrijwel alle grootwarenhuizen en doe-het-zelf ketens allerlei producten aan voor op de voedertafel.

Cijfers zijn moeilijk te vinden, maar in het Verenigd Koninkrijk gaven in 2018 meer dan 17 miljoen huishoudens (64 %) samen 250 miljoen pond (omgerekend 296,6 miljoen euro) uit aan meer dan 150.000 ton vogelvoer per jaar (3). Het is ondertussen algemeen geweten dat het observeren van vogels goed is voor ons mentaal welzijn. Een voedertafel dicht bij het raam biedt daar een uitstekende gelegenheid toe en staat garant voor uren kijkplezier (en vele foto's). Voederen van vogels vergroot het contact met de natuur en kan leiden tot een algemeen milieuvriendelijk gedrag (3). We willen dus zeker jullie mentaal welzijn niet verpesten, maar geven aan de hand van een paar publicaties enkele andere, soms onverwachte, overwegingen bij het voederen van vogels.

Eerst en vooral nog dit: wie over een tuin beschikt kan al beginnen met zijn tuin zodanig in te richten dat de vogels er in de winter hun gading vinden. Dat gaat van het planten van bes dragende struiken, het laten staan van uitgebloeide bloemen tot een paar rommelhoekjes waar vogels nog wat insecten vinden.

Veranderingen in gedrag en vorm

Bijvoederen bevordert voor een aantal soorten de overlevingskansen en zorgt ervoor dat ze de lente ingaan met een betere conditie. Zo zorgt de consumptie van extra voedsel bij pimpelmezen voor een bijna verviervoudiging van de broeddichtheid en een vervroeging van 5 dagen van het broeden (6). Wetenschappers wijzen er anderzijds op

dat het aanbieden van extra voedsel gedeeltelijk de natuurlijke selectie uitschakelt, waardoor ook minder sterke en zieke vogels de winter overleven en zich later kunnen voortplanten.

Bijvoederen kan het trekgedrag van vogels beïnvloeden. Zo worden er in de Britse Eilanden (en ook bij ons) steeds meer overwinterende zwartkoppen gezien (1). Eigenaardig genoeg zijn dit geen lokale vogels, maar zijn ze overwegend afkomstig van Centraal-Europa. Normaal overwinteren deze zwartkoppen in het Middellandse Zeegebied waar ze onder andere foerageren op olijven. Voor deze verandering in trekgedrag is niet alleen de klimaatverandering verantwoordelijk, maar ook het voederen in tuinen, al gebruiken de zwartkoppen de tuinen enkel in moeilijke weersomstandigheden. Door het verschillend voedsel voor vogels die overwinteren in Engeland en die in het Mediterrane gebied ontstaan ook verschillen in morfologie – onder andere een langere snavel – en gedrag. Ook koolmezen ontwikkelen langere snavels als gevolg van het gebruik van voedertorens (2).

Andere onderzoekers (7) ontdekten een wel bijzonder gevolg van het voederen met zonnebloempitten. Zonnebloempitten worden vaak aangeboden in vogelvoederhuisjes in de tuin, maar ze bevatten veel linolzuur. Onderzoek toont aan dat de spermakwaliteit van groenling en appelvink negatief beïnvloed kan worden door een hoge inname van zonnebloempitten. Bijvoederen kan ervoor zorgen dat vogels afhankelijker worden van kunstmatige voedselbronnen (4) en kan ze op de voedertafels blootstellen aan extra predatie. Er zijn voorbeelden genoeg van een sperwer die de voederplaats dagelijks een bezoekje brengt, om nog te zwijgen van de katten.

Voedertafels hebben ook een 'aanzuigeffect' waardoor mezen soms grotere afstanden dan normaal afleggen (6). De gevolgen van het voederen in stadstuinen laten zich dus verder voelen dan de stad alleen.

Met een stijgende diversiteit aan aangeboden voedsel, stijgt ook de diversiteit aan bezoekers van de voedertafel (5). Over in hoeverre soorten hun oorspronkelijk voedsel links laten liggen wegens het aanbod aan 'gemakkelijk' voedsel is weinig te vinden. Eten de mezen bijvoorbeeld in de winter nog evenveel insecten? Bij een onderzoek van uitwerpselen van pimpelmezen in Engeland (6) zaten er in 53 % van de uitwerpselen wel sporen van vogelvoeder (voornamelijk pindanoten) maar slechts in 34 % zaten resten van de berkenpedaalmot (*Argyresthia goedartella*), daarmee het meest voorkomend natuurlijk bestanddeel.

Killing by kindness

Een ander artikel met de treffende titel *'Killing by Kindness'* (3) erkent enerzijds wel de positieve gevolgen van het voederen, maar focust tevens op de gevolgen voor de niet bedoelde soorten. De onderzoekers wijzen erop dat soorten die gemakkelijk op de voedertafels afkomen een onevenredig groot voordeel halen ten opzichte van andere soorten die daardoor blootgesteld worden aan een verhoogde rechtstreekse concurrentie. Wie een voedertafel observeert, weet dat er soorten zijn die zich agressiever gedragen dan andere, maar ook binnen een soort zijn er haantjes-de-voorste en eerder bedeesde individuen. De dominante soorten zijn meestal algemenere soorten die zich gemakkelijker aanpassen aan de menselijke omgeving. Voor sommige soorten, zoals pimpel- en koolmees, wordt het concurrentievoordeel nog bevorderd door het ruime aanbod van nestkasten.

De toename van deze bevoordeelde soorten kan er mee voor gezorgd hebben dat andere soorten zoals matkopmees en glanskopmees weggeconcurreerd werden. Glanskopmezen zijn in staat om samen te leven met sociaal dominante soorten omdat ze beschikken over een sterkere snavel waarmee ze moeilijkere voedselbronnen aankunnen, door sedentair te zijn en voedselreserves op te slaan (en te onthouden) en door sneller nieuwe voedselbronnen te vinden dan andere mezensoorten waardoor ze van nature kortstondige bronnen kunnen exploiteren voordat ze worden verdrongen door dominante concurrenten. Deze voordelen vervallen wanneer de 'concurrenten' toegang hebben tot gemakkelijk bereikbaar extra voedsel. In gebieden met weinig natuurlijke holtes zijn matkopmezen in het voordeel omdat ze zelf een nestholte kunnen uithakken. Door het plaatsen van nestkasten vervalt dit voordeel. Verjaging uit hun nestholte door pimpelmezen is de belangrijkste oorzaak van mislukte nesten bij matkopmezen in het Verenigd Koninkrijk, verantwoordelijk voor 40 % van de mislukte nesten. Pimpel- en koolmezen gaan ook in competitie met kleine bonte specht en bonte vliegenvanger (6). De zeer sterke aanwezigheid van pimpelmezen (door bijvoederen en een groot aantal nestkasten) heeft ook een invloed op de insectengemeenschappen.

"De mogelijk negatieve invloed van bijvoederen op vogelgemeenschappen verdient verder onderzoek. Hoewel we ons realiseren dat het voederen van vogels niet zal stoppen vanwege de populariteit en het belang om mensen in contact te brengen met de natuur en het verbeteren van het welzijn van de mens, kan het noodzakelijk worden voor natuurbeschermingsorganisaties om te proberen de gevolgen te beperken. Dit kan zijn het verwijderen van het voederen uit natuurgebieden, een vermindering in het aanmoedigen van voederen in ge-

bieden waarvan bekend is dat ze belangrijk zijn voor bedreigde soorten, of een terugkeer naar voederen dat alleen in de winter plaatsvindt in plaats van het hele jaar door." (6)

Norbert Desmet, Rik Desmet

1: Human activity shapes the wintering ecology of a migratory bird
https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/gcb.15597
2: Recent natural selection causes adaptive evolution of an avianpolygenic trait
https://www.science.org/doi/epdf/10.1126/science.aal3298
3: Killing with kindness: does widespread generalised provisioning of wildlife help or hinder biodiversity conservation efforts?
https://doi.org/10.1016/j.biocon.2021.109295
4: Health hazards to wild birds and risk factors associated with anthropogenic food provisioning
http://dx.doi.org/10.1098/rstb.2017.0091
5: The composition of British bird communities is associated with long-term garden bird feeding. https://doi.org/10.1038/s41467-019-10111-5
6: Faecal metabarcoding reveals pervasive long-distance impacts of garden bird feeding
https://royalsocietypublishing.org/doi/10.1098/rspb.2021.0480
7: Sperm head abnormalities are associated with excessive omega-6 fatty acids in two finch species feeding on sunflower seeds
doi: 10.1111/jav.02056
8: Bijlsma, R., (2022) - De geur van het bos

Nieuwe natuur, troost of toch belangrijk?

We kennen allen 'nieuwe natuur', gaande van een bouwterrein dat braak blijft liggen tot kunstmatige gecreëerde ontspanningsnatuur waar zich snel nieuw leven ontwikkelt. Soms gaat dat verbazend snel met zandbijen of oeverzwaluwen die zich vestigen in hopen zand tot waterleven in kleine of grotere plassen, van tuinvijvers tot grotere wateroppervlakten.

Voor mezelf is het eerder de verbazing en de nieuwsgierigheid die het haalt boven 'de wetenschap'. Mijn oudste proefvlakken waren de terreinen van Electrabel te Ruien waar regelmatig vliegas opgespoten werd, waar zich heel snel op dat toch onvriendelijke vliegas van de elektriciteitscentrale planten vestigden, na een jaar al gevolgd door o.a. kleine plevieren als broedvogels. Veel later namen de wilgen en berken het over en zaten daar houtsnippen in de winter, spechten en buizerd en fitis in het broedseizoen. De meest vervuilde bezinkingsput werd als saneringafgedekt met een meer dan een meter dikke zandlaag, waar zich dan weer heel andere natuur ontwikkelde, gaande van kleine karthuizerslakken tot o.a. variabele waterjuffers en echt duizendguldenkruid en meerdere soorten sprinkhanen en paddenstoelen. Na tien jaar was het een soortenparadijs, nu industrieterrein.



©Rik Desmet

Recenter en allicht ruimer bekend zijn de nieuwe plassen naast de Callemoeie (Deinze-Nazareth), aangelegd bij de uitbreiding van het industrieterrein naast de grote vijver, gekend van de 'speciallekes' bij de vogels. Een paar jaar na de aanleg noteerde ik daar nu als toevallige passant in augustus op twee dagen al meer dan 10 libellensoorten en, naast al wat planten als grote egelskop, ook



Vuurlibel © Rik Desmet

watervogels en vlinders die zich vestigden of er op 'passage' waren. De vos heeft het naar zijn zin met jonge nijlgans op het menu, de dodaars laat zich horen, kikkers en waterkevers zijn al goed vertegenwoordigd ... Ook hier is de zuidelijke keizerlibel een passant, maar de vuurlibel allicht een blijver. Niet alles is blijvend in zo een nieuw milieu, denk aan steltlopers bij opgespoten terreinen, successie noemt dat denk ik.

De Lange velden in Wondelgem zijn daar een ander voorbeeld van: vijvers en groen als buffer voor de nieuwe woonzone tegen het langsrazend verkeer op de ringweg rond Gent. Nu zijn daar reeds meerdere fases doorlopen en eindigt het als een bos met een soort climaxvegetatie van elzen en wilgen en steeds minder waardevol water. Er was een fase met honderden lisdodden, waar tientallen vogelkijkers van over heel België zich kwamen vergapen aan buidelmezen, met waterrallen als broedvogel en merkwaardige planten en libellen, pionierssoorten! Fitis, spotvogel en orpheusspotvogel kwamen een kijkje nemen, de eerste twee als broedvogel in de jonge wilgenfase. Nu is het terrein voor zwartkop in de zomer en sijzen in de winter. De waterplassen zijn wel gevestigde waarde voor dodaarzen geworden, maar het interne waterleven is herleid tot exoten als blauwbandgrondel en giebels. Kroos en algen rukken op en daardoor blijven allicht steeds minder planten en libellen en vogels over ...

Wat dus rest van de nieuwe natuur is vaak 'moderne, wat eentonige' natuur die de vergelijking met onze vertrouwde oude natuur (voorlopig?) niet doorstaat qua biodiversiteitswaarde. Maar met onze tuinvijvers en de opmars van libellensoorten in het achterhoofd, zijn het misschien broodnodige stapstenen die kunnen dienen voor een aantal soorten als overstap naar ooit weer duurzame echt nieuwe natuur. Voor bossen is het inzicht nakend, voor natte natuur ook stilaan, met dank aan de gevolgen van de klimaatverandering met waterbommen en verzopen lentes. De grote les is dat men moet durven natuur herscheppen op grote schaal en niet als geluidsdempertje voor een nieuwe wijk die dan toch nog blijft kraken onder de milieuhinder van het verkeer, met doorlopend lawaai en fijnstof.

Natuur op grotere schaal natuur laten zijn en tot robuuste natuur laten uitgroeien is de uitdaging voor de toekomst, de 'nieuwe natuur' kan hierbij een voorbeeld zijn dat het kan en dat het ook snel kan gaan. Nu nog wat politieke moed!?

Norbert Desmet

P.V.S. Pianotechniek
stemmen · herstellen · afregelen
paul@pvs-pianotechniek.be
Clemmenstraat 2 unit 10 · 9790 Wortegem-Petegem
tel.: 055 / 30 03 66

LE ROY RINASSUR BVBA
Crelan
Warandestraat 17, 9810 Nazareth
T. 09 385 44 60 - 09 385 61 32
e-mail: leroy@rinassur.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839
ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

KALENDER oktober 2024 - januari 2025

UUR VAN VERTREK/EINDE
PLAATS VAN AFSPRAAK
TOELICHTING
GIDS
BIJZONDERHEID
CONTACTPERSOON
ZEKER MEEBRENGEN

BC: Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen - Boembekemolen
FON: Floristisch Onderzoek voor het Natuurbehoud
GVG: Gidsen voor gidsen (samenwerking BC, Natuuracademie, VA-*plus* en RLVA)
HOU: Natuurpunt afdeling Houtem
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu
KBE: Kern Werkgroep Bos t'Ename
KR: Natuurpunt afdeling Kruisem
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez vzw
N&Z: Natuur&Zwalm
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde-*plus*
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
PAWG: Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
TLES: Natuurpunt afdeling Tussen Leie en Schelde
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-*plus*: Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*

Zaterdag 12 oktober

BC + NP Everbeek: Gezinswandeling: Herfstwandeling in de Everbeekse bossen

- 9u30 - 12u30
- Steneplein 29, Everbeek-Boven (Brakel)
- Kom genieten van een prachtige herfstwandeling van ongeveer 5km in de Everbeekse bossen. De wandeling is ook geschikt voor kinderen vanaf 6 jaar. Laat je betoveren door het Hayesbos en kom alles te weten over de vuursalamander, de heksenboleet en het echt judasoor.
- Johan Billiet en Frederik Van der Elst
- Heuvelachtig terrein, avontuurlijke paden
- Johan Billiet, johan.billietski@gmail.com
- Stevige wandelschoenen

RO: Excursie naar Mer de Sable, Stambruges (Henegouwen)

- Vertrek om 13u in Ronse (14u in Stambruges) – terug in Ronse om 18u.
- Afspraak om 13u aan de parking van het winkelcomplex in de César Snoecklaan ter hoogte van Auto 5, of ter plaatse in de Rue du Grippet in Stambruges om 14u.
  Als je van de N50 komt, neem niet de wegwijzer richting 'Mer de Sable' (parking), maar rijd het straatje in. Na 200m slaat u een hobbelige weg rechts naar het bos in. Kom u vanuit het centrum van Stambruges, sla dan net voor de bosstrook links af.
- We bezoeken een uniek natuurgebiedje met een grote variëteit aan landschap, fauna en flora.
- Jo Glibert
- Carpooling (0,4 euro per km en per auto, te delen door het aantal inzittenden). Gelieve de gids vooraf te contacteren.
- Jo Glibert 0477 51 94 19, johan.glibert@gmail.com
- Zeker mee brengen: stapschoenen (laarzen) en kijker.

VA: Nacht van de Duisternis

- 19u – 22u
- Bij Madam, Meersestraat 99 - Meerse
- Er is een Natuurpunt-stand met info over dieren die vooral actief worden in het donker. Er wordt specifiek uitleg gegeven over uilen, nachtvlinders en vleermuizen. Er zijn verschillende wandelingen volgens thema en verschillende afstanden (4-5-6 km) met meerdere gidsen. Kinderen zeer welkom!
- Lucia Decuyper en Filip Keirse
- Inschrijven voor de wandelingen kan alleen via de website van de gemeente Kluisbergen, http://www.kluisbergen.be/duisternis
- Lucia Decuyper en Filip Keirse
- Warme kledij, stevige wandelschoenen, zaklamp

Zondag 13 oktober

VA + VWG: Trektellen bij Geert

- Vanaf zonsopgang (8u) tot ....
- TTP Leystraat (parkeren kan op de verbreding in de Appelhoekstraat even voorbij B&B Gatto Nero)
- Vanaf zonsopgang tot ... (afhankelijk van het weer) gaan we trektellen op de vaste stek van wijlen Geert Colembie. We houden de herinnering aan Geert levend door zijn vaste trektelpost TTP Leyhoek nog eens bemannen
- Dimitri Van de Populiere
- Neem bij slecht weer zeker eens contact op om te checken of de telling doorgaat.
- dimitrivandepopuliere@hotmail.com 0473 52 13 44
- Warme kledij, stoeltje(eventueel), verrekijker of telescoop en vogelgids als je die hebt

TLES: Paddenstoelentocht rond kasteel Te Lake in Zulte

- 14u - 17u
- Kerk Oeselgem
- Geen herfst zonder paddenstoelen. Tijdens deze rustige wandeling van zowat 4,5 km komen we ook langs een bebost stukje waar we op zoek gaan naar enkele soorten. En we maken kennis met wat zich onder onze voeten in de bosbodem afspeelt.
- Eddy Saveyn
- Eddy Saveyn 0477 03 20 75
- Goede wandelschoenen of laarzen voor het pad langs de Oude Leie

Maandag 14 oktober

Pomona + ZV + Velt + MOW: Infosessie water in het landschap

- 19u30 - 22u
- Boembeke 9, 9660 Brakel
- Tijdens deze infosessie kijken we naar hoe water zijn plaats neemt en krijgt binnen het glooiend heuvellandschap van de Vlaamse Arden-

nen. We verdiepen ons in de verschillende waterelementen, de observatie van het landschap en welk waterbeheer hierop toegewezen is. Keynote spreker is Mark Shepard, pionier in herstellende landbouw, en auteur van onder andere het boek 'Water for any farm'.

✿ Toegang gratis. Inschrijving via info@pomonapuuraerde.be(opgelet: gewijzigde infosessie t.o.v. vorige Meander #3)

Woensdag 16 oktober

MOW: Infoavond: Beter en bewuster verwarmen met hout i.s.m. Logo Gezond+ en de gemeente Kruisem

- 19u30 – 21u30
- CC De Mastbloem, Waregemsesteenweg 22, 9770 Kruisem
- Hout is een goedkope, hernieuwbare energiebron, maar bij de verbranding komen fijn stof en andere stoffen vrij die schadelijk zijn voor je gezondheid en de luchtkwaliteit. Daarom is het belangrijk om stil te staan bij je stookgedrag. Door op een correcte manier te stoken, kan je de gezondheidsrisico's voor jezelf en je omgeving beperken. In deze workshop krijg je heel wat praktische tips om je stookgedrag aan te passen.
- ☺ Renaat Vermeulen
- De activiteit is gratis, gelieve vooraf in te schrijven via omgeving@kruisem.be

Vrijdag 18 oktober

HOU: Bosbaden met Emmy (Barrevoets)

- 13u - 16u
- Smissenbroek, Keiberg 50, 9860 Oosterzele
- Emmy is de bezielster en bosbadgids van Barrevoets. Ze neemt je niet zomaar mee op een boswandeling maar dompelt je helemaal onder in de mooiste bossen. Ze laat je anders kijken, voelen, ruiken en letterlijk proeven van het bos. Schoenen uit (al is dat nooit een verplichting) en genieten maar. Een boswandeling zal nooit meer hetzelfde zijn!
- ☺ Vaste prijs van € 30, variërend tot € 35 per persoon. Alles boven de 30 euro gaat naar Bos+ waarbij je rechtstreeks je steun geeft aan de bossen in Vlaanderen en de wereld. Per extra euro komt er 1m² extra bos bij in Vlaanderen.
- Christine Bonte 0471 34 18 27

Zaterdag 19 oktober

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u – 16u
- In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglijst.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
- ☑ Stevig schoeisel, werkhandschoenen

MOW: Dag van de Trage Weg – Dagwandeling rond St.-Maria-Oudenhove (Zottegem)

- 9u15 – 16/17u
- Sint-Hubertusplein (vlakbij de kerk) te Sint-Maria-Oudenhove (Zottegem)
- MOW organiseert voor de 4e maal een dagwandeling in het teken van de Dag van de Trage Weg. Deze keer wandelen we ongeveer 20 km rondom Sint-Maria-Oudenhove (Zottegem). Onderweg wijst onze gids Patrick je op mooie bezienswaardigheden en interessante weetjes. Rond 16 à 17 uur eindigt de wandeling op dezelfde plaats. Handig om snel huiswaarts te kunnen.
- ☺ Patrick Vandemenschbrugge
- ✿ Vooraf inschrijven is verplicht. Mail naar info@milieufrontomerwattez.be Prijs: 5 euro (MOW-leden) of 8 euro (niet-leden). Tijdens de wandeling word je getrakteerd op koffie/thee en gebak. De inschrijving is pas definitief na overschrijving van het juiste bedrag op rekeningnummer BE84 9796 1861 3259 van Milieufront Omer Wattez vzw met als vermelding 'Dag van de Trage Weg'. Inschrijven en eventueel annuleren kan tot 48 uur vooraf.
- ☑ Kledij en schoeisel aangepast aan het weer

Zondag 20 oktober

VA + VWG: Eurobirdwatch 2

- Vanaf zonsopgang (8u) tot ....
- TTP 1: Kokereelstraat Kluisbergen (boomgaard tegen Kluisbos)
  TTP 2: Hoge Dumpel, Mater (doodlopend straatje)
- Ervaar de vogeltrek samen met de VWG op onze telposten. We tellen en noteren de overtrekkende vogels simultaan met honderden andere telposten in Europa.
- ☺ TTP 1: Thijs Lietaer
  TTP 2: Dimitri Van de Populiere dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- ✿ Verschillende vogelkenners geven uitleg over de trek en de soorten die te zien en te horen zijn. Beginners zijn zeker welkom. Neem bij slecht weer zeker eens contact op om te checken of de telling doorgaat.
- thijs.lietaer@telenet.be dimitrivandepopuliere@hotmail.com



0473 52 13 44
Warme kledij, stoeltje(eventueel), verrekijker of telescoop en vogelgids als je die hebt.

MOW + TW: Dag van de Trage Weg: Maarkebeekvalleiwandeling

14u – 17u
Kerk Etikhove, Etikhoveplein
Landschapswandeling (8 km) langs de Maarkebeek, waarbij de nieuwe verbinding tussen Ladeuze en de Eikenberg de blikvanger wordt.
Filip Keirse, filip.keirse@telenet.be en Jeroen Meirlaen, jeroen.meirlaen@gmail.com
Het aantal deelnemers is beperkt. Vooraf inschrijven is verplicht. Mail naar info@milieufrontomerwattez.be
Goed schoeisel

ZV+BC: Trage Wegen wandelingen vanuit Meilegem

14u – 17u30
Sint-Martinus Kerk Meilegem, Meilegemstraat 62, Zwalm (Meilegem)
Wandel liefhebbers krijgen dan opnieuw de kans om prachtige landschappen en verborgen paden te verkennen, dit keer vanuit Meilegem. Deelnemers kunnen aan de kerk inschrijven en worden indien gewenst begeleid door enthousiaste gidsen die klaarstaan om hun kennis over de lokale geschiedenis te delen. Een netwerk van trage wegen toont je de charme van Meilegem en brede omgeving, tot in Dikkelvenne. Je kan kiezen uit twee afstanden: 6 of 12 km.
De organisatie is een samenwerking van het lokaal bestuur, de werkgroep Trage Wegen Zwalm, Natuurpunt Zwalmvallei, Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen en Heemkundekring Zwalm vzw
Bart Boydens, tragewegenzwalm@outlook.com
Aangepast schoeisel is absoluut vereist. Helaas zijn de paden niet allemaal geschikt voor kinderwagens en rolstoelen.

OUD: Trage wegenwandeling vanuit Melden rond en op de Koppenberg

14u -16u30
Kerk Melden, Meldenstraat 1, Oudenaarde
Tijdens de dag van de trage weg, verkennen we de omgeving van de Koppenberg. We hebben aandacht voor de vroegere loop van de Schelde, voor sporen van verglijdingen, bronnen en kwelzones, veteraanbomen en sporen van WOI. Afstand 7,5 km
Paul Cardon
cardon.paul@gmail.com
0474 39 02 77
goede waterdichte stapschoenen

KRB: bezoek aan het faunahuis

Open deur van 10u tot 16u
Perreveld 5 in Brakel
Laat je verrassen en bezoek het faunahuis. Verneem wat natuurinclusief bouwen betekent en hoe je de ecologische biodiversiteit in en rond je woning, een ander gebouw of infrastructuur kan behouden én vooral vergroten.
Dirk Criel, 0475 45 05 34

ZV + BC: Oost-Vlaamse Molendag

15u - 16u15
Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
Tijdens een rondleiding kom je meer te weten over de molenbiotoop, historiek, kenmerken, werking en huidige functie
Wim Van Geert
van.geert.wim@telenet.be

Zaterdag 26 oktober

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

9u -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

BC: Keltische wandeling

16u - 19u
Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
Op 26 oktober is het weer zover ! Keltisch nieuwjaar staat voor de deur. Om 16u verwachten we jullie aan de Boembekemolen om samen tussen licht en donker kennis te maken met het Samhain van onze voorouders de Kelten. Op deze avond aan het einde van de zomer wandelen we in een verstilde natuur en vertellen we jullie hoe de dieren- en plantenwereld deze metamorfose ondergaat. We vertellen verhalen, doen belevingsoefeningen en geven jullie spelenderwijs de voorouderlijke en nieuwe natuurkennis door. We laten jullie ook proeven van gerechtjes of drankjes uit de natuur. Het einde van de wandeling is voorzien om 19u met een drankje rond het vuur.
Sappho Segaert, Ingeborg Berckmoes, Lutgarde Marie Vervaet
Vooraf inschrijven verplicht. Maximum 25 deelnemers, 3 euro ter plaatse te betalen
bc.vlaamseardennen@natuurpunt.be
Kinderen zijn welkom, buggy's kunnen het parcours niet aan.
Laarzen of waterdicht schoeisel is een must.

BC: Bushcraft: Fakkel maken + korte avondwandeling

19u30 - 22u30
Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
We maken vooraf zelf onze eigen fakkel met een hazelaartak, jute en ijzerdraad. Daarna maken we een mooie fakkeltocht in de omgeving. Heb je een pompoen? Breng hem ook mee, best vooraf uitgehold.
Deze activiteit is geschikt voor ouders en kinderen.
Ben Blancquaert
Vooraf inschrijven verplicht. Zie agenda op: https://www.natuurpunt.be/bezoekerscentra/bezoekerscen-

trum-vlaamse-ardennen-boembekemolen. Maximum 15 deelnemers
Vincent Decroock, vincent.decroock@natuurpunt.be
Aangepaste buitenkledij

Zondag 27 oktober

ZV: Wandel & Ontbijt @Boembekemolen

9u – 12u
Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
Te reserveren via Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com, 0472 89 81 70
Wandel één van onze prachtige wandelroutes en kom ontbijten op ons terras. Bij slecht weer in de molen. Voor 17 euro / persoon
Cava-koffie-appelsap. Pistolet met kaas-ontbijtkoek-rozijnenbrood. Gekookt ei-yoghurt met granola. Verse fruitsla.
Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com, 0472 89 81 70

GVG: Snuit-methodieken: gidsen voor gezinnen met kinderen

9u30 – 12u
Bos t'Ename: parking Einde Kapellestraat 9700 Oudenaarde (Mater)
Snuit is het buitenpretloket van Natuurpunt. Kinderen en (groot)ouders worden de deur uitgestuurd om samen de natuur ten volle te beleven. Maar hoe pak je dat als gids aan?
Sylvie Decoster
Inschrijven via googleformulier: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfPMB8oIh5nO-ZmRdbPujbzIBhWyNfCk3-JcS-bYHp3YKijbdQ/viewform
sylvie.decoster@natuurpunt.be

BC: Gezinswandeling: Dag van de stilte

14u - 16u30
Parking aan voetbal Olsa Brakel, Parkstraat - Wijmeersstraat
Al wandelend gaan we met natuurelementen op zoek naar de stilte in onszelf.
Els Decoster
Els Decoster, els.decoster@skynet.be
Nieuwsgierige mindset en kledij aangepast aan het weer

Maandag 28 oktober

KBE: Werkdag Bos t'Ename

9u30 -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Naast de maandelijkse gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. De werkzaamheden gaan van hakhout afzetten tot hooien.
Eddy De Bock, 0474 77 00 54 thebockfamily@hotmail.com
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

NOVEMBER 2024

Zaterdag 2 november

KRB: beheerwerken in het Burreken

9u – 12u30
Groenstraat in Horebeke
Elke eerste zaterdag van de maand wordt er met een enthousiast team samengewerkt in het Burreken: maaien, bomen knotten, hout opruimen, wegen onderhouden...
Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37, contact@burreken.be
Graag een seintje als je komt, zodat we voldoende werktuigen kunnen voorzien.
Stevige schoenen of laarzen en werkhandschoenen.

Donderdag 7 november

TLES + MOW: 'de onbekende zee' – lezing van Prof. Dr. Jan Mees

20u – 22u
Buurtcentrum De Rekkelinge, Desiré Delcroixstraat 1a 9800 Deinze
Mensen zijn landdieren. We weten intussen meer over het oppervlak van Mars dan over onze eigen diepzee. Door dat gebrek aan kennis onderschatten we de cruciale rol van de oceaan voor de planeet en dus ook voor de mens, bijvoorbeeld in de strijd tegen de klimaatverandering. Het boek 'De Onbekende Zee' is geschreven vanuit de recentste wetenschappelijke inzichten en wil de lezer aan de hand van verhalen onderdompelen in de verborgen pracht en complexe werking van de oceaan. De auteurs leggen uit hoe de opwarming, verzuring, overbevissing en vervuiling van de oceaan niet alleen de kwetsbare fauna en flora bedreigen, maar ook ons. Toch is niet alles verloren: technologische revoluties bieden hoop, als we op tijd in actie komen.
Jan Mees is de Algemeen Directeur van het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) in Oostende. Hij is professor in de mariene biologie aan de Universiteit Gent en publiceert over mariene ecologie, biodiversiteit en datasystemen.
In samenwerking met de Gezinsbond Deinze Centrum en MOW. Inkom 5 EUR – reserveren verplicht via www.natuurpunt.be/agenda/de-onbekende-zee-lezing-door-prof-dr-jan-mees-18347

MOW: Lezing: De Boomtoerist: een zoektocht naar het verleden en de toekomst van bomen.

19u45 – 22u
Bovenste verdieping van Jeugdcentrum Jotie, Hofstraat 14 in Oudenaarde
4 jaar geleden startte Dirk Waelput aka De Boomtoerist met het fotograferen van merkwaardige bomen uit Vlaanderen en Noord-Frankrijk. Bomen die op het eerste gezicht er niet altijd zo spectaculair uitzien, maar waar wel altijd een verhaal aan verbonden is. Daarna fietste hij langs koningsbomen en vredesbomen die respectievelijk in 1990 en 2018 werden aangeplant. Hij wil met zijn project nagaan hoe we met oude en jonge bomen omgaan en hun nut onder de aandacht brengen. Bomen zijn onze toekomst. Zonder hen is er letterlijk en figuurlijk geen zuurstof voor ons om te leven. Hoe is het met al deze bomen gesteld?
Dirk Waelput

Houd onze MOW-Nieuwsflash en website in de gaten voor meer info. Vooraf inschrijven is verplicht. Mail naar info@milieufrontomerwattez.be Prijs? € Gratis (MOW-leden) en € 3 (niet-leden). De inschrijving is pas definitief na overschrijving van het juiste bedrag op rekeningnummer BE84 9796 1861 3259 van Milieufront Omer Wattez vzw met als vermelding 'De Boomtoerist'.

Zondag 10 november

VA: Paddenstoelenwandeling in het Kluisbos

- 9u – 12u
- Parking aan Recreatieoord Poletsestraat 59, 9690 Kluisbergen
- Deze herfstwandeling staat volledig in het teken van de paddenstoel. Gids Peter neemt je mee in het Kluisbos en geeft uitleg over de verschillende soorten paddenstoelen die we onderweg tegenkomen. Er wordt geen specifieke informatie over de eetbaarheid van zwammen gegeven.
- Peter Van de Kerckhove
- Inschrijven is noodzakelijk! Alle praktische info vind je op de website van Natuurpunt: https://www.natuurpunt.be/agenda/paddenstoelentocht-in-het-kluisbos-17523
- Lucia Decuyper: 0473 95 36 05 - lucia_decuyper@hotmail.com
- Stevig schoeisel, loepje, paddenstoelengids

Zaterdag 16 November

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u – 16u
- In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglijst.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
- Stevig schoeisel, werkhandschoenen

Zondag 17 november

BC: Natuurwandeling 'Heksen en magie'

- 10 - 13u
- Ruelle des Ecoles 33, Ellezelles
- Ik nodig alle volwassenen en gezinnen die graag meer willen weten over de natuur in de herfst en voor wie het magische en culturele van de heksen in Ellezelles een benieuwende meerwaarde is uit. Wat kan je verwachten ? Een geanimeerde luswandeling vanuit Ellezelles van 3 tal km, langs steile paadjes, via een holle weg door bos. Er zijn een vijftal stopplaatsen waar ik als jullie gids dingen vertel, laat proeven van drankjes en hapjes uit de natuur, laat luisteren of een informatief spel met jullie speel over hoe de wilde dieren leven in de herfst.
- Lutgarde Marie Vervaet
- maximum 20 deelnemers, deelnameprijs 3€
- Lutgarde Marie Vervaet 0496779953 lutgarde;vervaet@telenet.be
- Doe stevige stapschoenen aan, de wandeling is niet buggy-proof

BC: In het spoor van de Bever langs de Zwalm

In samenwerking met JNM Zottegem en VZW Broes

- 14u - 17u
- Klein Zwitserland, Galerijpad 3, 9630 Sint-Maria-Latem
- Sinds 2021 zijn er sporen van bevers te vinden langs de Zwalm. Stijn De Roeck laat ons nader kennismaken met deze charmante knager.
  14u-14u45: voor ouders en kinderen: ontvangst en situering (powerpoint) van 'de Bever' door Stijn, onder de tent op de binnenkoer
  14u45-16u45: voor ouders: wandeling met Stijn, thema 'de bever', anderhalf uur en afsluitend drankje
  14u45-15u45: Kinderen: groep 1 bouwen dam, groep 2 sporen zoeken bever, groep 3 snijden in groen hout door VZW Broes, groep 4 bouwen met bamboe door VZW Broes (telkens max 10 per groep)
  15u45-16u45: Kinderen: groep 1 sporen zoeken bever, groep 2 burcht bouwen boven opgehouden water, groep 3 bouwen met bamboe, groep 4 snijden in groen hout
  16u45: afbraak van de dam en de burcht met alle kinderen, ouders kijken toe
- Stijn De Roeck
- Inschrijven verplicht, via devuystkarel@gmail.com
  Keuze kinderen: 2 workshops vermelden
  Leeftijdsgroep kinderen: lagere schoolleeftijd
- Karel De Vuyst, devuystkarel@gmail.com
- Warme kledij, laarzen

OUD: Landschapswandeling rond Kerselare.

- 14u - 17u
- parking aan kapel van Kerselare, Kerzelare te Oudenaarde
- wandeling langs trage wegen met aandacht voor holle wegen, verglijdingen.
- Paul Cardon
- cardon.paul@gmail.com 0474 39 02 77
- Goede stapschoenen

KRB: bezoek aan het Faunahuis

- Open deur tussen 10u en 16u
- Perreveld 5 in Brakel
- Laat je verrassen en bezoek het Faunahuis. Verneem wat natuurinclusief bouwen betekent en hoe je de ecologische biodiversiteit in en rond je woning, een ander gebouw of infrastructuur kan behouden én vergroten.
- Dirk Criel, 0475 45 05 34

Zaterdag 23 november

TLES: Dag van de Natuur

- 9u - 16u
- Zeverenplanke, kant Zeverenkerkstraat. Met de auto kan je best parkeren aan de Kouter, 9800 Deinze. Volg het pad tussen huisnr. 17 en 23. De fiets is natuurlijk altijd beter.
- De knotwilgen langs het knuppelpad moeten dringend worden geknot. Het knotten zelf wordt op voorhand door de professionele werkploeg uitgevoerd. We zoeken heel wat helpende handen om het hout te sorteren en te

verzamelen. Wie meehelpt, kan na afloop zijn aanhangwagen vullen met brandhout. TIP: breng je kinderen mee tussen 14 en 16u, zij kunnen helpen met het vlechten met wilgentenen (zie aparte vermelding)
In samenwerking met de JNM
Koen Houthoofd en Rik Desmet
Werkhandschoenen en laarzen. Eventueel bijltje of takkenschaar Vergeet je picknick niet als je de hele dag blijft. Wij zorgen voor drank.

KR: Beheerdag op Grootmeers

9u - 12u
Groot hekken, aan Trekweg langs Schelde
Werken op natuurreservaat Grootmeers
Eddy Van Den Abeele, 0474 62 20 52, ed.vandenabeele@skynet.be
Goed schoeisel, warme kledij, evt werkmateriaal

TLES: jongerenactiviteit: vlechten met wilgentenen

14u - 16u
Zeverenplanke, kant zandwegeltje. Met de auto kan je best parkeren aan de Kouter, 9800 Deinze. Volg het pad tussen huisnr 17 en 23. De fiets is natuurlijk altijd beter.
Terwijl de volwassenen volop knotten en het hout verzamelen, kan de jeugd vlechten met wilgentenen. We bouwen een schutting of rand of een originele en lekker nutteloze constructie in de buurt van de zitbank aan het knuppelpad.
In samenwerking met JNM
Axel Heyerick
Handschoenen

Zondag 24 november

KRB: Dag van de natuur: gezinswerkdag

10u – 16u
Groenstraat in Horebeke
Op de Dag van de natuur werken we allen samen, groot en klein, jong en oud. Er worden zowel voor de kinderen en de jongeren als voor de volwassenen activiteiten voorzien. Al eens een marterbunker gebouwd? Benieuwd? Kom af! Je werkt samen met een enthousiast team, geniet van het landschap en verneemt van alles over de natuur. Boeiend!
Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37
Laat het ons weten als je komt, met hoeveel en welke leeftijd de kinderen hebben, zodat we voldoende werktuigen kunnen voorzien. Meer info: https://www.natuurpunt.be/agenda/dag-van-de-natuur-in-het-burreken-18450
Stevige schoenen of laarzen en werkhandschoenen. Lunchpakket. We zorgen voor lekkere, warme soep.

BC + ZV: Dag van de Natuur

10u - 17u
Wordt via mail doorgegeven
Aanplant bos tussen Wolvenhoek en Kraaienest Sint-Goriks-Oudenhove
Koen Gintelenberg
10u - 12u: Personeelsgroep bank ABN AMRO
14u - 16u: Iedereen welkom, zeker ook gezinnen. Speciaal welkom aan de kinderen
16u - 17u: Afronding in de Boembekemolen met pannenkoeken en koffie en warme chocomelk voor kinderen.
Inschrijven en aantal kinderen vermelden via koen.gintelenberg@telenet.be
koen.gintelenberg@telenet.be

TLES: Op pad in het boeiend veengebied 'Zeverenbeekvallei'

14u - 17u
Kerk Wontergem – Stroomkesstraat 5, 9800 Deinze
De vallei van de Zeverenbeek behoort tot de mooiste verborgen stukjes natuur van Vlaanderen. Na de ijstijd werd de vallei van de Zeverenbeek een moeras dat langzaamaan opgevuld werd met veen. Dit veen is op sommige plaatsen enkele meters dik en werkt als een spons die veel water vasthoudt. Voor Vlaanderen is dit een uniek gegeven. Tijdens de wandeling bezoeken we de meersen langs de Vondelbeek en via het (net vernieuwde) knuppelpad kunnen we de natste stukken veengebied doorkruisen.
Werner Dejonckheere
Organisatie van Regionaal Landschap Meetjesland en Deinze. Gratis activiteit maar vergeet niet te reserveren op www.regionalelandschappen.be/agenda/natuur-in-je-buurt-wandeling-door-de-zeverenbeekvallei
Goede wandelschoenen, afstand is +/- 5 km

Maandag 25 november

KBE: Werkdag Bos t'Ename

9u30 -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Naast de maandelijkse gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. De werkzaamheden gaan van hakhout afzetten tot hooien.
Eddy De Bock, 0474 77 00 54
thebockfamily@hotmail.com
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Donderdag 28 november

VA+, Regionale Ronde algemeen directeur van Natuurpunt Noah Janssen

19u30 – 22
De Maalzaak, Maalzaakstraat 21 in

somethingellis BV
GRAFISCH ONTWERP
GSM 0479 433 711 // ELLIS.DEVUYST@GMAIL.COM // WWW.SOMETHINGELLIS.BE

Etikhove (Maarkedal)
- zie laatste bladzijde
- Graag vooraf je komst aanmelden via e-mail aan dirkcriel@skynet.be. Mocht je al specifieke vragen hebben dan mag je die vooraf formuleren en aan ons bezorgen.

Zaterdag 30 november

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- ☑ Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

DECEMBER 2024

Woensdag, 4 december

VA + VWG: Dwars door Spanje (foto-avond)

- 20u – 22u30
- Stedelijk centrum Amigo, Heurnestraat, Oudenaarde
- Ga mee op reis dwars door Spanje via deze foto-avond. Fotograaf Gerard Mornie neemt je mee van het westen van Spanje naar het noordoosten. Van Vilafavilla met trappen en kiekendieven, naar Sierra de Gredos voor ortolaan en rode rotslijster. Door naar de Ebrodelta voor de talrijke reigers, flamingos en watervogels, tot aan El Planeron en de Pyreneeën met bloemenpracht als decor.
  Met ruimte voor een babbel en een drankje tussendoor.
- Gratis toegang
- dimitrivandepopuliere@hotmail.com 0473 52 13 44

Zaterdag 7 december

KR: Beheerdag op Grootmeers

- 9u - 12u
- Groot hekken, aan Trekweg langs Schelde
- Werken op natuurreservaat Grootmeers
- Eddy Van Den Abeele, 0474 62 20 52, ed.vandenabeele@skynet.be
- ☑ Goed schoeisel, warme kledij, evt werkmateriaal

Zondag 8 december

VA + NP Avelgem + VWG: Vogelwandeling in de Bourgoyen

- 9u – 16u
- Parking Bloemenlaan in Berchem-Kluisbergen (8u50) of parking Bourgoyen, Driepikkelstraat 32, Mariakerke-Gent (9u45)
- De Bourgoyen-Ossemeersen is een natuurreservaat van 230ha en door de vele ondergelopen meersen, sloten en grachten een belangrijk overwinteringsgebied voor vogels. De talrijkste soorten zijn smient, meerkoet, waterhoen, wilde eend, wintertaling en slobeend, maar ook pijlstaarten, krakeenden, tafeleenden en kuifeenden overwinteren hier. We doen een wandeling van om en bij de 5 km in de voormiddag. We lunchen aan het bezoekerscentrum en daarna nog een korte wandeling naargelang. Activiteit zeer geschikt voor beginners.
- Lucia Decuyper – Dirk Libbrecht
- De wandeling is gratis, maar inschrijven is nodig, onder meer voor de organisatie van de carpooling. Zie https://www.natuurpunt.be/agenda/vogelwandeling-in-de-bourgoyen-18523?date=08/12/2024
- Lucia Decuyper: 0473 95 36 05 lucia_decuyper@hotmail.com
- ☑ Zelf picknick en drank meebrengen. Verder: verrekijker en indien beschikbaar telescoop, stevige stapschoenen, kledij aangepast aan het weer.

Zaterdag 14 december

OUD: Late namiddagwandeling in de Langemeersen met aansluitende telling overwinterende blauwe kiekendieven op de slaapplaats

- 15u – 18u30
- Kerk Petegem aan de Schelde, Petegemplein te Wortegem-Petegem
- We verkennen het cultuurhistorisch landschap van de abdij van Beaulieu met aansluitende Scheldemeersen en Kouters. Bij schemering zoeken we een plaatsje op de overgang tussen de kouter en de meersen in de hoop de blauwe kiekendieven te zien aankomen op hun slaapplaats.
- Dirk Pouleyn en Paul Cardon
- Paul Cardon. cardon.paul@gmail.com 0474 39 02 77
- ☑ warme kledij en verrekijker

Zondag 15 december

KRB: bezoek aan het Faunahuis

- Open deur van 10u tot 16u
- Perreveld 5 in Brakel
- Laat je verrassen en bezoek het Faunahuis. Verneem wat natuurinclusief bouwen betekent en hoe je de ecologische biodiversiteit in en rond je woning, een ander gebouw of infrastructuur kan behouden én vooral vergroten.
- Dirk Criel, 0475 45 05 34

BC: Gezinswandeling: Geologie en geografie in Oudenaarde

- 13u30 - 16u
- Stadhuis Oudenaarde
- De historische gebouwen van Oudenaarde vertellen je een uniek verhaal over de geschiedenis van onze Aarde en de processen die aan de basis liggen van de totstandkoming van onze streek.
  Tijdens de wandeling ga je in het stedelijk landschap op zoek naar sporen van de oorspronkelijke toestand en van menselijke ingrepen om het landschap aan te passen aan de behoeften van zijn tijd.
- Vincent Decroock
- Je kan deze wandeling combineren met een bezoek in de voormiddag aan de prachtige tentoonstelling 'Margaretha. Keizersdochter tussen macht en imago' in het MOU te Oudenaarde.
  Zie: https://www.oudenaarde.be/nl/mou/margaretha
- Vincent Decroock,

vincent.decroock@natuurpunt.be

Zaterdag 21 December

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u – 16u
- In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglijst.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
- ☑ Stevig schoeisel, werkhandschoenen

RO: Herkennen van bomen en struiken in de winter

- 14u - 17u
- Hof ter Guchten, Rotterijstraat 278 te Ronse
- Wandeling in natuurgebied de Pyreneeën en samen op zoek naar kenmerken van bomen en struiken in winterkleed.
- Philippe Caron
- Max. 25 personen, in te schrijven via https://www.natuurpunt.be/afdelingen/natuurpunt-ronse
- Philippe Caron – 0496 582521 philippe.caron@artcos.eu
- ☑ stapschoenen

Zaterdag 28 december

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- ☑ Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Zondag 29 december

TLES: Frisse neuzenwandeling

- 14u - 17u
- Bachte kerkje, Bachtekerkstraat 9800 Deinze
- Vanaf één van de oudste romaanse kerkjes van Vlaanderen komen we uit ons warm "kot" om een oude meanderende Leiearm te verkennen. We hopen op een paar 'rare' (water)vogels
- Werner Dejonckheere en Jan Kindt
- ☑ Stevige wandelschoenen zullen de wandeling comfortabeler maken.

Maandag 30 december

KBE: Werkdag Bos t'Ename

- 9u30 -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Naast de maandelijkse gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. De werkzaamheden gaan van hakhout afzetten tot hooien.
- Eddy De Bock, 0474 77 00 54 thebockfamily@hotmail.com
- ☑ Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

JANUARI 2025

Zaterdag 4 januari

KRB: beheerwerken in het Burreken

- 9u – 12u30
- Groenstraat in Horebeke
- Elke eerste zaterdag van de maand wordt er met een enthousiast team samengewerkt in het Burreken: bomen knotten, hout opruimen, wegen onderhouden...
- Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37 contact@burreken.be
  Graag een seintje als je komt, zodat we voldoende werktuigen kunnen voorzien.
- ☑ Stevige schoenen of laarzen en werkhandschoenen.

Woensdag 8 januari

VA + VWG: Nieuwjaarsbijeenkomst VWG

- 20u
- Stedelijk centrum 'Amigo' te Heurne, Heurnestraat
- Op deze feestelijke bijeenkomst van de vogelkijkers uit de regio (of daarbuiten) geven we een jaaroverzicht van de waarnemingen uit onze regio en wordt ook tijd voorzien om bij te praten, ervaringen te delen, bij een hapje en een drankje.
- Iedereen is welkom, van beginner tot expert! Gratis toegang.
  PROGRAMMA:
  Voorstellen activiteiten 2025
  Jaaroverzicht vogelnieuws uit VA+ '24
  Pauze en receptie
  Uitreiking award voor de bijzonderste waarneming van 2024
- dimitrivandepopuliere@hotmail.com 0473 52 13 44

Woensdag 15 januari

RO: LAV (Lokale Algemene Vergadering) van Afdeling Ronse

- 19u - 22u
- De Branderij Zuidstraat 13 te 9600 Ronse
- Bespreking van het voorbije jaar en planning van het nieuwe werkjaar. Verkiezing van nieuwe bestuursleden. Iedereen die zich actief wenst in te zetten is zeker welkom!
- We voorzien pannenkoeken en een drankje.
- Philippe Moreaux, 0476 49 24 61, Moreauxphilippe1951@gmail.com

Vrijdag 17 januari

MOW en VA-plus: Gezamenlijke nieuwjaarsreceptie van Natuurpunt VA-plus en Milieufront Omer Wattez

- 19u30 – 23u
- Zaal De Kroon, Dorpsstraat 12 te 9667 Horebeke
- We zetten het nieuwe jaar in met een hapje en een drankje.
- Graag vooraf een seintje aan MOW vzw, Dijkstraat 75 te Oudenaarde, tel. 0476 17 07 67 of info@milieufrontomerwattez.be

Zaterdag 18 januari

KR: Beheerdag op Grootmeers

- 9u - 12u
- Groot hekken, aan Trekweg langs

Schelde
- Werken op natuurreservaat Grootmeers
- Eddy Van Den Abeele, 0474 62 20 52, ed.vandenabeele@skynet.be
- Goed schoeisel, warme kledij, evt werkmateriaal

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

- 10u – 16u
- In functie van de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglijst.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be
- Stevig schoeisel, werkhandschoenen

BC: Voederplank 4! Opgelet, roodborstje op komst! SNUIT - Gezinsactiviteit

- 14u – 16u30
- Boembekemolen, Boembeke 18, 9660 Brakel
- Tijdens een korte wandeling ontdekken we allerlei (tuin)vogeltjes. We maken voedsel voor de vogeltjes en proberen ze te spotten. Samen maken we er een gezellige fladderende namiddag van.
- Roselinde Van Caenegem
- Roselinde Van Caenegem, roselinde_vancan@hotmail.com
- Max. 15 deelnemers, inschrijven via NP-site
- Zeker goede wandelschoenen of laarzen aandoen

Zondag 19 januari

KRB: Nieuwjaarswandeling en -receptie

- 14u – 17u
- Kerk van Schorisse, Zottegemstraat
- We wandelen het nieuwe jaar in en heffen het glas op een boeiend en vruchtbaar 2025!
- Inschrijven is verplicht, stuur een mail naar burreken@natuurpunt.be of schrijf in via de link van NP https://www.natuurpunt.be/agenda/winterwandeling-en-receptie-in-het-burreken-18496
- Renaat Vermeulen, 0484 22 89 11
- Laarzen of stevige schoenen

Zaterdag 25 januari

KBE: Gezinswerkdag Bos t'Ename

- 9u -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

OUD: Natuurbeheerwerken in de Langemeersen.

- 9u – 16u
- Meersstraat te Petegem aan de Schelde
- We knotten enkele wilgenrijen. We zorgen voor takkenscharen, zaagjes en bijlen. Drank wordt voorzien.
- Aansluiten kan ook na 9 uur.
- Paul Cardon. cardon.paul@gmail.com 0474 39 02 77
- Picknick voor middagpauze. Werkhandschoenen

Maandag 27 januari

KBE: Werkdag Bos t'Ename

- 9u30 -12u en/of 13u30- 17u
- loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Naast de maandelijkse gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. De werkzaamheden gaan van hakhout afzetten tot hooien.
- Eddy De Bock, 0474 77 00 54 thebockfamily@hotmail.com
- Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.



NEDERLANDSE BROEDVOGELS IN 2023

In Nederland publiceerde Sovon het rapport 'Broedvogels in Nederland 2023' waarin de trends van tweehonderd soorten broedvogels op een rij zijn gezet. Op de lange termijn, vanaf 1990, laat 43 procent van alle onderzochte soorten een afname zien, de rest neemt toe of blijft stabiel. Net zoals bij ons doen ringmus en matkopmees het slecht. Sinds 1990 is bijna driekwart van de matkopbroedpopulatie verdwenen. Niet alleen in Nederland, maar ook elders in West-Europa verschuift het zwaartepunt van de verspreiding onder invloed van klimaatopwarming naar het noordoosten.

Waar soorten als kruisbek en sijs in de 20e eeuw profiteerden van de massale aanplant van naaldbos nemen ze nu af door omzetting naar gemengd bos en loofbos. Waarschijnlijk neemt ook de zwarte mees, die eveneens aan naaldhout is gebonden, hierdoor al jaren geleidelijk af.

De vogelgriep had een grote invloed op grote sterns en slechtvalken, in de periode 2021-2023 nam het aantal broedparen van slechtvalk zelfs met een kwart af. Slechtvalken jagen op vogels en zijn daarbij niet kieskeurig. Omdat ze ook watervogels grijpen, is de kans behoorlijk groot dat met vogelgriep besmette prooien worden gegeten.

Onder de soorten die het de laatste jaren goed doen, zijn enkele relatieve nieuwkomers zoals de grote mantelmeeuw en de middelste bonte specht die sinds 1996 een jaarlijkse broedvogel is en Nederland in rap tempo gekoloniseerd heeft. Helemaal opmerkelijk is de opkomst van de Cetti's zanger waarvan de broedpopulatie zich tussen 2019 en 2023 verdubbeld heeft. Ook de oehoe, zeearend, rode wouw en Pontische meeuw behaalden allemaal recordaantallen in 2023.

Het rapport 'Broedvogels in Nederland 2023' kan op de website van Sovon worden gedownload: https://stats.sovon.nl/pub/publicatie/21771

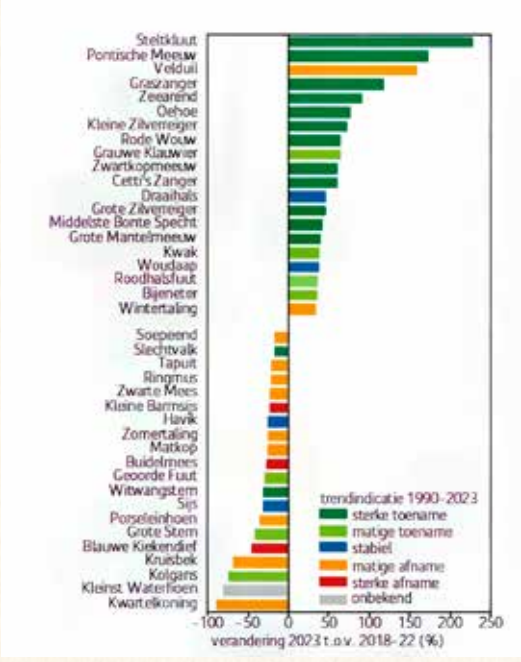

Procentuele verandering van de indexen van de 20 sterkste stijgers ('winnaars') en dalers ('verliezers') in 2023 ten opzichte van de gemiddelde index over 2018-22. Enkele zeer zeldzame broedvogels zijn niet opgenomen. De kleuren geven de trendindicatie 1990-2023

HET STIKSTOFWEB

In het boek 'het stikstofweb, voor wie wil weten wat de wetenschappelijke waarheid is' legt Wieber Wamelink helder uit wat stikstof precies doet met planten en hoe je dit zelf kan zien in de natuur om je heen. Hoe komt de kritische depositiewaarde tot stand, en hoe verhoudt het stikstofprobleem zich tot klimaatverandering en verdroging?



Tot slot beschrijft Wamelink waarom biodiversiteit belangrijk is voor de mens en hoe we ons langzaam maar zeker uit het stikstofweb kunnen bevrijden.
Literatuur voor dummies en andere politici.
Wamelink is als ecoloog verbonden aan Wageningen University & Research. In 2023 publiceerde hij samen met collega's een wetenschappelijk rapport met een nauwkeurigere bepaling van de kritische depositiewaarden van stikstof voor Nederlandse natuur.
(Uitgeverij Veen Media B.V, 112 pagina's, 14,99 euro)
Link naar het rapport over de depositiewaarden: https://edepot.wur.nl/633179

EUROPESE COMMISSIE DAAGT BELGIË VOOR HOF VAN JUSTITIE WEGENS VLAAMS NITRAATBELEID

De Europese Commissie daagt België voor het Hof van Justitie, de hoogste rechterlijke instantie van de EU. Dat doet ze omdat het Vlaams Gewest onvoldoende maatregelen neemt tegen nitraatverontreiniging.
België riskeert financiële sancties als het Hof oordeelt dat de Vlaamse regering onvoldoende maatregelen heeft genomen om de nitraatverontreiniging aan te pakken.
In februari 2023 werd België al eens voor het Hof gedaagd, toen voor nitraatvervuiling in het Waals Gewest. De Waalse regering keurde de maand erop een herzien Waals nitraatactieprogramma goed, waarna de zaak werd afgesloten.
(VRT-nieuws, 25-07-2024)

NOG ONDERZOEK NAAR GEVOLGEN VAN STIKSTOFDEPOSITIE

Het is al langer bekend dat stikstofdepositie, waarbij stikstof uit de atmosfeer in de bodem of het water terechtkomt, op kleine schaal – proefvlakjes van een paar m^2 – kan leiden tot verlies van biodiversiteit. Nieuw onderzoek toont aan dat dit effect ook te zien is in grotere gebieden van enkele vierkante kilometers. Wetenschappers analyseerden 765 proefvelden verspreid over ruim 150 natuurgebieden in negen landen. En de resultaten zijn duidelijk: hoge stikstofniveaus zijn geassocieerd met lage niveaus van diversiteit.
Als de hoeveelheid stikstof toeneemt, gaat van alle plantensoorten 39,5 % achteruit, 1,5 % bleek baat te hebben bij meer stikstof. Sommige van de soorten die negatief beïnvloed werden door stikstof staan al op de lijst van bedreigde soorten, dat geldt bijvoorbeeld voor betonie en blauwe knoop. Volgens de onderzoekers suggereert dit


Blauwe knoop ©Rik Desmet

dat stikstofdepositie een belangrijke impact heeft op de bedreigingsstatus van soorten.
Landbouworganisaties en politici wijzen er vaak op dat de situatie in Vlaanderen zo specifiek is, dat het onmogelijk is om overal rekening te houden met aanwezigheid van de vaak kleine natuurgebieden. Deze studie toont aan dat stikstof niet enkel een probleem vormt voor een nabijgelegen natuurgebied, maar inwerkt op een veel grotere schaal. In Vlaanderen is de situatie zodanig is dat door de geringe oppervlakte van de natuurgebieden, de situatie overal problematisch is en er dus overal moet ingegrepen worden (zowel wat landbouw, industrie als verkeer betreft).
Het artikel is gratis te downloaden: https://doi.org/10.1111/gcb.17445

FIJNSTOF

Uit cijfers van Statistiek Vlaanderen blijkt dat in 2022 de gemiddelde inwoner van Vlaanderen vijftien maanden minder lang gezond bleef als gevolg van blootstelling aan fijnstof.
(De Morgen, 10-07-2024)

DAGVLINDERS

Hoewel een aantal soorten het nog vrij goed deden – onder meer wat meer landkaartjes en dagpauwogen dan vorige jaren – werden er nog nooit zo weinig vlinders gezien in Vlaanderen. Dat komt door de combinatie van de erg droge zomer van vorig jaar en het erg natte weer van de voorbije maanden. De rupsen konden uit droge planten weinig voedsel halen. Veel neerslag is ook niet bevorderlijk, omdat er dan veel schimmels op de planten komen.



Landkaartje ©Rik Desmet

Ook bij het Vlindertelweekend in Nederland (2 tot 4 augustus) werden er gemiddeld maar vijf vlinders per telling doorgegeven. Dat is het laagste aantal sinds de tuinvlindertelling in 2009 startte.
Het gemiddeld aantal vlinders per telling van de eerste acht jaar, van 2009 tot en met 2016, was 16,4. In de tweede periode van 2017 tot en met 2024 lag dit op de helft, op 8,4. De redenen voor de achteruitgang van de vlinders, een combinatie van het zeer intensieve gebruik van ons land, samen met klimaatverandering en dan met name klimaatextremen, lijken ook effect te hebben op de tuinvlinders.

DISTELVLINDER DOET NOG STRAFFER

In de vorige Meander kon je lezen over de bijzondere prestaties van trekkende insecten. In een recent artikel beschrijven wetenschappers een nog straffer verhaal van de distelvlinder. Na een trek van meer dan 3000 km vanuit Europa tot ten zuiden van de Sahara zijn er distelvlinders die er nog niet genoeg van hebben. Vanuit West-Afrika onderneemt nog een beperkt aantal vlinders de 4000 km (!) lange oversteek over de oceaan naar Frans-Guyana in Zuid-Amerika. Ze doen daar 5 tot 8 dagen over en de vlucht is enkel mogelijk bij gunstige windomstandigheden.
(doi.org/10.1038/s41467-024-49079-2)

EUROPESE NATUURHERSTELWET OFFICIEEL VAN KRACHT

Op 18-08 is de Natuurherstelwet officieel in werking getreden. De wet maakt deel uit van de Europese Green Deal en heeft als doel de achteruitgang van de Europese natuur een halt toe te roepen.
Tegen 2030 moeten herstelmaatregelen zijn ingevoerd in minstens 20 procent van zowel de land- als zeegebieden. Tegen 2050 moeten deze maatregelen uitgebreid zijn naar alle ecosystemen die herstel nodig hebben.
De lidstaten worden verplicht zich te houden aan specifieke doelstellingen voor elk type habitat dat onder de wet valt. Het zijn de lidstaten zelf die bepalen welke concrete maatregelen worden uitgevoerd.
(De Morgen, 19-08-2024)

NIEUWE RODE LIJST WATERJUFFERS EN LIBELLEN

Onder de coördinatie van INBO-wetenschapper Geert De Knijf, publiceerde de Europese Commissie een volledig herwerkte versie van de Rode Lijst waterjuffers en libellen. De *European Red List of Dragonflies & Damselflies (Odonata). Measuring the pulse of European biodiversity* biedt belangrijke inzichten rond de bedreigingen voor, en kennis van, deze insectengroep, en formuleert aanbevelingen voor het beleid. De vorige Rode Lijst dateerde al van 2010.
Van de 146 beoordeelde soorten is 21% bedreigd, dat is een toename van bijna 50 % sinds 2010. Verder is 12% bijna bedreigd, wat betekent dat ze in de nabije toekomst waarschijnlijk ook zullen evolueren naar een bedreigde status.
De aanwezigheid en toekomstperspectieven van Europese libellen en waterjuffers hangen nauw samen met de kwaliteit en de beschikbaarheid van zoetwaterhabitats, zowel stromend als stilstaand. Vervuiling, wateronttrekking, klimaatverandering en slecht beheer van waterpartijen en het omliggend landbiotoop behoren tot de



Houtpantserjuffer ©Rik Desmet

grootste bedreigingen. Dit is des te meer het geval voor soorten die specifieke eisen stellen aan hun voortplantingsbiotoop om hun levenscyclus te voltooien.
In het hele Middellandse Zeegebied leiden de toegenomen wateronttrekking voor de landbouw en meer en intensere lange droogteperiodes tot verlies van geschikt leefgebied. Tegelijkertijd hebben soorten die afhankelijk zijn van voedselarme wateren te lijden onder eutrofiëring door de landbouw, wateronttrekking en grondwaterdaling, hogere temperaturen én lange droogteperioden. De combinatie van deze factoren heeft de afgelopen tien jaar geleid tot een aanzienlijke afname met 29 % van alle Europese libellen en waterjuffers.
Volgens Geert De Knijf zijn er verschillende initiatieven nodig om de huidige bedreigingen en afnemende trends tegen te gaan. Zo zijn monitoring en regionale coördinatie van onderzoeksinspanningen nodig om de huidige hiaten in de kennis op te vullen. Het herstel en goed beheer van beken en rivieren, vooral in het Middellandse Zeegebied, zou een prioriteit moeten zijn, samen met een passend beheer van wetlands, vooral kleine voedselarme plassen. Zowel lokale planning als regionale beleidsvorming spelen een cruciale rol in deze inspanningen.

Van de 29 bedreigde soorten in Europa, komen er niet minder dan 14 voor in Vlaanderen. Met onder andere de venglazenmaker, de zwarte heidelibel en de geelvlekheidelibel. Acht soorten zijn kwetsbaar, waaronder Kempense pareltjes als de speerwaterjuffer, de maanwaterjuffer, de venwitsnuitlibel en de steenrode heidelibel. Verder zijn er nog 3 soorten bijna bedreigd.

Opvallend is dat bijna alle soorten die typisch zijn voor onze heide- en veengebieden bedreigd zijn in Europa. Belangrijkste reden is de eutrofiëring door onder andere stikstofdepositie van onze vennen, in combinatie met de effecten van klimaatverandering.
Bron: nieuwsbrief Libellenvereniging Vlaanderen, 24-08-2024,
Het rapport is gratis te downloaden:https://www.vlaanderen.be/inbo/publicaties/european-red-list-of-dragonflies-amp-damselflies-odonata
Link voor de rode lijst libellen Vlaanderen: https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/47675

IK WIL DE MEESTE HEBBEN

De tweede editie van Insectenzomer 'Niet meppen, wel appen' van Natuurpunt zit erop.
Tussen 1 juni en 31 augustus 'vingen' 38.586 waarnemers 1.506.988 insecten digitaal met de smartphone. Een massa insecten? Absoluut. Maar toch geven die massa waarnemingen verontrustende signalen: bij heel wat insectensoorten zien we een sterke achteruitgang. Vooral hommels, vlinders en zweefvliegen bleven deze zomer weg. Meer informatie en het resultaat per gemeente vind je op https://www.natuurpunt.be/insectenzomer





Oude Sokken in Ename

Deze vakantieperiode was er één van spijtig genoeg moeten afscheid nemen van meerdere mensen, maar ook één van weerzien van meerdere mensen.

Zo was er het moment in de Argonne (zie elders in Meander) en van vrijdag 16 augustus tot zondag 18 augustus vond in Ename het eerste 'Oude Sokken congres' 2024 – Shifting Agelines – van de Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie, Wielewaal Jongeren en de Jeugdbond voor Natuur(studie) en Milieu(beschermming) plaats. Laure De Vroey van BOS+, Guido Tack, Pieter Blondé en vele anderen verzetten bergen werk om dit te organiseren!

Meer dan 250 oude sokken kwamen samen in het Bos t'Ename. De jongste was 25 jaar, de oudste 82. De ouderdomsdeken was Eckhart Kuijken, destijds eerste directeur van het Vlaams Instituut voor Natuurbehoud, nu het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO).

Naast enkele excursies waren er ook uiteenzettingen met onder andere een debat met vijf bioboeren die ook lid waren geweest van de JNM. Sommigen vertelden dat ze geen eigen familiale voorgeschiedenis in de landbouw hadden, maar door de sector aangetrokken raakten nadat ze hadden deelgenomen aan een knotwilgenkamp of een duurzame- landbouwkamp van de JNM. Het illustreert hoe belangrijk de jongerenverenigingen zijn voor het vormen van de vele types natuur- en milieubeschermers die we ook in de toekomst nodig gaan hebben.



Oude sokken Eckhart Kuijken en Dirk Draulans (bron: Facebook)

Het was voor velen een blij weerzien met mensen die ze in geen jaren meer gezien hadden, maar met wie het contact spontaan en hartelijk weer opgepikt werd, gedreven door een gemeenschappelijke passie.

Een volgende editie is al voorzien voor 2027!

Guido Tack



Unieke veenvallei in Deinze

De Vallei van de Zeverenbeek wordt plaatselijk gekenmerkt door de aanwezigheid van veen. Het veen, dat als turf tot de 19de eeuw op beperkte schaal ook uitgegraven werd om als brandstof dienst te doen, verleent het reservaat zijn uniek karakter. Om meer inzicht te verkrijgen in het voorkomen en de kwaliteit van dat veen werden door Cyr Mestdagh, veenspecialist van Natuurpunt, enkele verkennende boringen uitgevoerd.

Op korte afstanden blijken grote verschillen voor te komen. Zo komt in het Schave ten zuiden van de beek geen veen voor, wel 4 meter alluviale klei bovenop zand. Ten noorden van de beek treft men echter boven het Tertiair zand met schelpen wel een veenlaag aan van maar liefst 5 meter dik, afgedekt met een kleilaag van 1 m. Een dergelijk dikke veenlaag is heel bijzonder en vinden we in Vlaanderen slechts op enkele plaatsen, zoals in de vallei van de Zwarte beek (rond Beringen). Aangezien veen gemiddeld ongeveer 1 mm per jaar aangroeit in goede omstandigheden, en een deel van het veen door verdroging vermoedelijk ook al afgebroken is, is de veenlaag in de vallei van de Zeverenbeek bijzonder oud. De veenlaag bestaat uit verschillende lagen. Op 6 meter diepte boorden we een dun veenlaagje aan met bruinmos (verzamelnaam, vermoedelijk gaat het om een puntmossoort), met nog wat intacte zaden, vermoedelijk van waterdrieblad. Dit is het prille begin van de veenvorming, waarschijnlijk 10.000 jaar geleden. Bruinmos kan enkel groeien onder ideale omstandigheden: net nat genoeg, weinig fluctuatie in waterstand en vrij basische omstandigheden, in tegenstelling tot veenmos dat eerder zure omstandigheden nodig heeft. Het doet denken aan een doorstroommoeras, waar door continue kwel constant een laagje water stroomt door dat deel van de vallei. Het bruinmos kan, net als veenmos, het vocht ook vasthouden, wat toelaat dat het veen verder kan groeien, omdat er op die manier permanent natte omstandigheden aanwezig zijn die toelaten dat organisch materiaal omgezet worden in veen in plaats van ter plaatse te oxideren. In de beginfase van de veenvorming was hier vermoedelijk een soort kleine zeggenvegetatie aanwezig. Zowel winter en zomer was de vallei toen kletsnat, zonder grote overstromingen, door constante kwel, en de vegetatie die het water ook vasthoudt. Boven dit initiële veenlaagje vonden we intact veen, voornamelijk bestaande uit zegges wat betekent dat in de successie daarna een grote zeggenvegetatie is beginnen te groeien. Nog daarboven komt intact veen voor met voornamelijk zwarte els wat wijst op verdere successie met bosvorming. Dit is het dikste deel van het veenpakket met daarboven nog gedegradeerde veenlagen die hoogstwaarschijnlijk ook elzenveen waren. De degradatie van deze bovenste veenlaag is vermoedelijk te wijten aan verdroging door menselijke ingrepen zoals de aanleg van drainagegrachten in de vallei om de vallei geschikt te maken voor landbouwdoeleinden. Het veen wordt ten slotte afgedekt door een kleilaag van een meter dik afgezet door periodieke overstromingen van de beek die sediment meevoerde. Dit is in overeenstemming met een advertentie uit mei 1803 waarbij er in de buurt van de Zeverenbeek een maaimeers van 1 ha 20 are groot en gelegen op een turflaag verkocht werd. De advertentie beschrijft dat "in den zelfde Meersch ligt den turf redelyk diep en er kan gesteken worden eene groote quantiteyt turf, zonder den Meersch te verslegten."



Veen, bruinmos © Koen Houthoofd

Ook op andere plaatsen in de vallei, zoals in de Blekerij, werd er geboord en daar zit er tot 50 meter afstand van de beek een meter veen – rietveen, zeggenveen en elzenveen – aan de oppervlakte, soms met laagjes zand of klei er tussen.

Een voorzichtige, voorlopige conclusie is dat de vallei er oorspronkelijk zal uitgezien hebben als een doorstroommoeras met een vlechtwerk van stroompjes, kreekjes, afgesneden meanders, … waar in de depressies veen is beginnen te groeien. Dat verklaart de grote variatie in de

beekvallei, met op sommige plaatsen heel veel veen, en op andere plaatsen totale afwezigheid van veen. En dat resulteert ook in veel verschillende potentiële vegetaties.

Op plaatsen is het veen al deels 'veraard,' het zal in de toekomst nodig zijn om de grondwaterstand zo hoog mogelijk te houden om het nog intacte veen te behouden, absoluut noodzakelijk voor de unieke biodiversiteit en om de CO_2-uitstoot van het veen zoveel mogelijk te vermijden. Aanvullende boringen zouden heel nuttig zijn om nog meer informatie te verkrijgen over de kwantiteit en de kwaliteit van het veen op elke plaats in de vallei. Op die manier kan het beheer, waar nodig, ook bijgestuurd worden, want de eigenschappen van de bodem en de aanwezigheid van het veen bepalen in grote mate de potenties van elk deel van de vallei.

De bevindingen komen grosso modo overeen met de veenwaarschijnlijkheidskaart die recent opgemaakt is. (zie https://dov.vlaanderen.be/page/veen) Als je de volledige kaart van West- en Oost-Vlaanderen bekijkt is de Zeverenbeek echt wel uniek door de grote hoeveelheden veen die je nauwelijks elders vindt in de regio. De recente boringen bevestigen ook het onderzoek dat Marcel Lootens in 1976 uitvoerde, en dat voor het eerst kon vaststellen hoe uniek de veenlaag in de vallei van de Zeverenbeek wel is. Marcel was trouwens ook aanwezig bij de boringen die we nu uitvoerden.

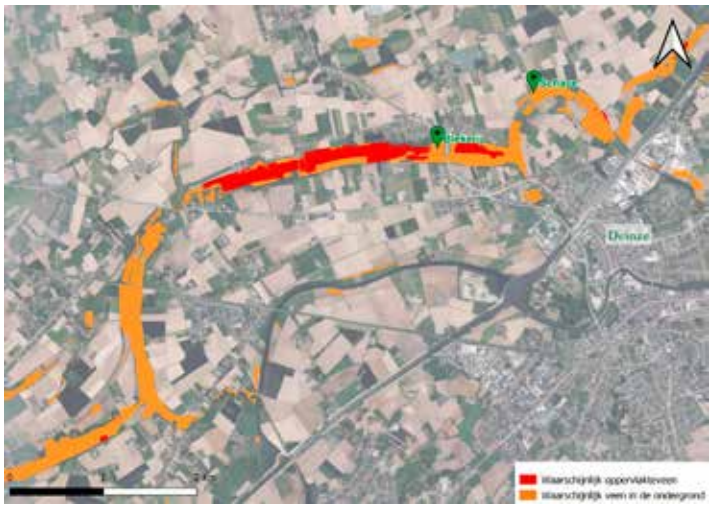

Veenwaarschijnlijkheidskaart. Rood: veen aan oppervlakte, oranje: veen in de ondergrond.

Koen Houthoofd en Cyr Mestdagh

De veelzijdige spreeuw

Hoewel de spreeuw op het eerste zicht een doodgewone vogel lijkt, heeft ze toch veel in petto, zowel vestimentair, vocaal als acrobatisch. De groepen die in het najaar de bessen afschuimen en in de graslanden op zoek gaan naar emelten en insecten, bestaan uit jonge en oude vogels. De jongen zijn in hun juveniel kleed helemaal bruin en krijgen in de herfst hun adult kleed, met witte stippen en een schitterende groen-violette glans. Veel jonge spreeuwen zie je dan in het opvallende overgangskleed. In het voorjaar slijten de witte stippen er weer af.

Holtes

Spreeuwen broeden in holtes die ze in verschillende biotopen vinden. Zo broeden ze in holtes in bomen in oude loofbossen (oude spechtennesten, holtes door afgebroken takken), maar ze stellen zich evengoed tevreden met een spleet in de muur van je huis of onder de dakpannen.

Van hun voorliefde voor holtes werd vroeger misbruik gemaakt om ze te kunnen vangen en opeten. Daarvoor werden spreeuwenpotten opgehangen. Deze spreeuwenpot is een ronde pot gemaakt van aardewerk. Aan het eind van de broedperiode werd er een stokje door de ingang gestoken, zodat de ouders de jonge spreeuwen nog wel konden voeren, maar de jonge spreeuwen niet uit konden vliegen. Als de spreeuwen eenmaal op het juiste gewicht waren, konden de jonge vogels uit de spreeuwenpot worden gehaald, om vervolgens klaargemaakt en opgegeten te worden. Omdat spreeuwen veel emelten en engerlingen eten die een grasmat kunnen aantasten, raadt de Nederlandse voetbalbond (KNVB) trouwens nog altijd het plaatsen van spreeuwenkasten aan.

Hoewel nog steeds wijdverspreid, doet de spreeuw het iets minder goed in Vlaanderen en bij uitbreiding in Noord- en West-Europa. De oorzaak zou vooral liggen bij

de intensivering van de landbouw en het verdwijnen van geschikte nestplaatsen in stedelijk gebied. Vanaf de start van de ABV-monitoring (Algemene Broedvogels Vlaanderen) in 2007 trad gedurende lange tijd een 'sterke afname' op, die overigens al veel eerder was ingezet. Dat was ook in de buurlanden het geval (bron INBO). Sinds 2018 is er een licht herstel merkbaar, maar die kon het geleden verlies nog niet goedmaken. Spreeuwen werden vroeger ook massaal gevangen om opgegeten te worden. De vangst van spreeuwen is in Vlaanderen sinds 1972 verboden maar dat die praktijk nog niet helemaal uitgeroeid is bleek nog dit jaar in juni. Bij een rechtszaak in Gent had in één zaak rond handel in diepgevroren spreeuwen de beklaagde tussen 2001 en 2023 in totaal 65 399 spreeuwen gevangen en verhandeld.

De zang is een afwisselend, knarsend gekwetter, met lange, heldere fluittonen en soms verrassend goede imitaties van andere vogels en andere geluiden. Daar waar de gaai de ornitholoog op het verkeerde been kan zetten met zijn imitaties van buizerd en bosuil, zaait de spreeuw soms verwarring met zijn uitmuntende imitaties van de wielewaal. Een karakteristiek beeld is een spreeuw die zit te zingen vlak voor de nestopening. Hij zit dan in zijn karakteristieke baltshouding: snavel schuin omhoog en met uitstaande, meebewegende trillende vleugels. Buiten het broedseizoen zingen spreeuwen vaak in groepjes. Ze kunnen dan zomaar ineens opvliegen om even te foerageren, om vervolgens binnen enkele minuten weer terug te vliegen om het zingen weer op te pakken en tussendoor het verenkleed wat op orde te brengen.

Zeven buren

Spreeuwen zorgen boven hun slaapplaatsen voor indrukwekkende luchtacrobatieën. Groepen van vele tienduizenden vogels zijn geen uitzondering. Vooral rietvelden worden opgezocht, maar ook kleine bosjes, of maïsvelden.

Het slapen in groep heeft een aantal voordelen. Veiligheid is er één van, vele ogen zien meer en voor een sperwer is het haast onmogelijk om in een grote groep een spreeuw te pakken te krijgen. In een slaapplaats krijg je bovendien informatie over voedsel. Als je er zelf maar een karige dag hebt opzitten en met een hongerige maag moet gaan slapen, en je ziet dat je buurman er daarentegen wel voldaan en doorvoed uitziet, kan het nuttig zijn om hem de volgende dag te volgen. Het lijkt wel of dergelijke zwermen georkestreerd worden, alsof er één dirigent is, maar dat is niet het geval. Zwermende spreeuwen botsen niet en dat is knap. Uit onderzoek blijkt dat spreeuwen allemaal even snel vliegen (zo'n 36 km/u), want remmen of versnellen kost te veel energie. Omdat spreeuwen boven hun slaapplaats cirkelen, moeten ze toch geregeld een bochtje maken. Daar hebben ze gelukkig ook een bots-vrije oplossing voor: ze houden maximaal zeven buurvogels in de gaten en zorgen dat ze daar niet tegenaan vliegen. Als een paar spreeuwen van koers veranderen, dan verspreidt die beweging zich dus door de hele wolk, omdat ze zich allemaal razendsnel aanpassen aan die zeven buren.

Bij spreeuwen is er sprake van een opvallende zomertrek. Die begint al vroeg na het uitvliegen van de jongen van het eerste broedsel (eind mei) en duurt tot half augustus. Deze rondtrekkende groepen kunnen ook in een mum van tijd een kersenboom plunderen. De jonge spreeuwen trekken dan ook vaak naar het noorden en noordwesten en kunnen uit Noord-, West- en Oost-Europa hierheen komen. De echte najaarstrek gebeurt in oktober-november. Een aanzienlijk deel van onze spreeuwenpopulatie trekt weg om iets zuidelijker (voornamelijk in Frankrijk) te overwinteren, terwijl heel wat noordelijke spreeuwen bij ons neerstrijken om hun winter hier door te brengen. Bij harde vorst trekken ook de hier pleisterende spreeuwen verder zuidwaarts.

In het Natuurbericht (Natuurpunt, 16-08-2024) stond over deze trek wat extra informatie. In een oud onderzoek (1958) verplaatste men meer dan 14 000 spreeuwen die in zuidwestelijke richting op weg waren naar hun overwinteringsgebieden in Noord-Frankrijk en Zuid-Engeland vanuit Den Haag met het vliegtuig naar Zwitserland. Daar werden ze weer vrij gelaten om hun trekroute te hervatten. Zo wilde men nagaan of spreeuwen hun migratieroute konden corrigeren na een koerswijziging.

Opvallend waren de verschillen tussen volwassen en jonge vogels. Volwassen spreeuwen waren zich bewust van deze verplaatsing en pasten hun trekrichting aan naar het noordwesten om toch hun vaste overwinteringsgebieden te bereiken. Jonge spreeuwen daarentegen zetten hun weg in zuidwestelijke richting door en bereikten zo 'verkeerde' bestemmingen in Zuid-Frankrijk of Spanje. Jonge spreeuwen zijn dus geen na-apers, maar bepalen de vliegrichting van hun eerste trektocht naar hun overwinteringsgebied op basis van aangeboren genetische informatie. Deze aangeboren instructies worden later in het leven aangevuld met aangeleerde informatie, zoals het gebruik van geomagnetisme of visuele herkenningspunten onderweg, wat de nauwkeurigere navigatie naar de vaste bestemmingen verfijnt.

Rik Desmet

MEANDER #4
jaargang 22 | oktober-november-december 2024
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773
driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*
bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Onze directeur op bezoek!

Begin 2024 werd Noah Janssen de nieuwe algemeen directeur van Natuurpunt vzw. Gedurende het jaar brengt hij een bezoek aan alle regionale verenigingen van Natuurpunt om van gedachten te wisselen over alle zaken die de werking van onze vereniging ten goede komen.

Eind november is ook 'Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*' aan de beurt. Een ideaal moment om ongedwongen en open meningen uit te wisselen en gericht vragen te stellen over diverse onderwerpen. Graag vooraf je komst aanmelden via e-mail aan dirkcriel@skynet.be. Mocht je al specifieke vragen hebben dan mag je die vooraf formuleren en aan Dirk bezorgen.

Deze ontmoeting gaat door op donderdag 28.11.2024 om 19.30 uur in 'De Maalzaak', Maalzaakstraat 21 in Etikhove (Maarkedal)

Fotoavond dwars door Spanje

Ga mee op reis dwars door Spanje via deze foto-avond. Fotograaf Gerard Mornie neemt je mee van het westen van Spanje naar het noordoosten. Van Vilafavilla met trappen en kiekendieven, naar Sierra de Gredos voor ortolaan en rode rotslijster. Door naar de Ebrodelta voor de talrijke reigers, flamingo's en watervogels, tot aan El Planeron met de steppevogels en gieren van de Pyreneeën met bloemenpracht als decor.

Inlichtingen: dimitrivandepopuliere@hotmail.com, 0473 52 13 44
Gratis toegang / Stedelijk centrum Amigo, Heurnestraat, Oudenaarde
Woensdag, 4 december 2024 / Van 20u tot 22u30, met ruimte voor een babbel en een drankje tussendoor.


© Gerard Mornie

v.u. Rik Desmet, Lozerstraat 29, 9770 Kruishoutem